АВАНГАРД

ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІ

(НАУКА І ЗНАННЯ, ЛІТЕРАТУРА,
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ДУМКА)

Річ. X. Ч. 1 (42)

ЛОНДОН-МЮНХЕН січень — березень НЬЮ ЙОРК-ТОРОНТО

1956

„AVANGARD“ JOURNAL FOR UKRAINIAN YOUTH

published by Ukrainian Youth Association

LONDON — NEW YORK

АВАНҐАРД — ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІ

ВИХОДИТЬ ЩОКВАРТАЛЬНО

Орган

Центрального Комітету Спілки Української Молоді

Редагує Колегія

Відповідальний редактор О. Калиник

Листування і матеріяли надсилати на адресу:

O. Kalynyk, München 8, Zeppelinstr. 67/0, Germany.

Представництва:

Ukrainian American Youth Ass'n
P. O. Box, 211 Cooper Station
New York, 3, N.Y.
U.S.A.

Ukrainian Youth Association
140, Bathurst St.,
Toronto, Ont.,
Canada

Union de la Jeunesse Ukrainienne
72Bd Charlemagne
Bruxelles IV., *Belgium*

Union des Ukrainiens de France
Section de la Jeunesse
26, rue de Montholon,
Paris 9, *France*

Mr. A. Halimurka (S.U.M.)
Lager Parsch, Bar. 9 Z. 23
Salzburg, *Austria*

Mr. W. Galat (S.U.M.)
Industrias Klabin S. A.
Monte Alegre, Parana *Brazil.*

Ukrainischer Jugendverein
München 8, Zeppelinstr. 67,
Germany

Mr. J. Deremenda
20 Granville Ra.,
Bradford 9, Yorks,
Great Britain

Mr. W. Pastuschuk (S.U.M.)
Céa Bermüdez, 45. 7*e*. B.
Madrid
Espana

Mr. W. Pundiak (S.U.M.)
749 Burwood Rd.
Hawthorn, E. 3, Vic..
Australia

"Prosvita" — S.U.M. —
c. Soler 5039
Buenos Aires
Argentina

Sign. Ing. A. Kuschzynskyj (S.U.M.)
Cosiela de Correo, 862
Asuncion,
Paraguay

Mr. P. Horwat
Telegraforänd 3, Stockholm.
Sweden

АВАНҐАРД

ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІ

(НАУКА І ЗНАННЯ, ЛІТЕРАТУРА, СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ДУМКА)

ІЗ ЗМІСТУ

Стор.

* Гетьман Іван Виговський 3
Г. Б. Вільха: Крути 8
Петро Кізко: Чупринка (вірш) . . . 11
А. Микулин: Крим — перлина України 12
Проф. Г. Ващенко: Кінець комунізму, чи всесвітня катастрофа культури й цивілізації? 17
Проф. П. Чуйко: Працюємо для визвольної справи 20
* Боротьба запроторенців на цілині проти Москви 22
Князь Ніко Надашідзе: Грузинська молодь у національній боротьбі 25
В. П.: Геній Тарас 28
І. Халява: Спомин-сон Шевченко 29
Сергій Якимович: Мідень Андрія Войнаровського 32
І. С.: Поезія мужности і патріотизму . . 38
Олена Звичайна: Криве дзеркало (рецензія) 44
Фундамент зроблено (рецензія) 50
Проф. П. Ковалів: Слова не вживані в літературній мові 52
О. А.: СУМ-Фільм 53
З історії СВУ-СУМ . 57

Рік X. Ч: 1 (42)

ЛОНДОН — МЮНХЕН 1956 НЬЮ-ЙОРК — ТОРОНТО

Бог і Україна

* * *

Не дай спати ходячому,
Серцем замірати,
І гнилою колодою
По світі валятись.

А дай жити, серцем жити
І людей любити,
А коли ні, — то проклинать
І світ запалити!

Страшно впасти у кайданах
Умірать в неволі,
А ще гірше — спати, спати,
І спати на волі.

І заснути на вік-віки,
І сліду не кинуть
Ніякого: однаково —
Чи жив, чи загинув...

Т. Шевченко

З нашого минулого:

Гетьман Іван Виговський

Багатовікова історія українського народу густо рясніє численними війнами, які доводилося провадити нашому народові в обороні своєї волі. Від найдавніших часів, від доби княжої України й дотепер важливе стратегічне розташування нашої батьківщини на роздоріжжі між Сходом і Заходом, її природні багатства, її плодоносні землі, її хліб і ліси приваблювали й приваблюють різноманітних наїзників, що намагалися заволодіти нашими просторами і в ім'я цієї загарбницької мети провадили з волелюбним українським народом довгі й криваві війни.

Велика національна революція під проводом Богдана Хмельницького визволила з-під польського панування східні терени нашої батьківщини — Правобережну Україну. До складу Української держави входили на лівому березі Дніпра Чернігівщина й Полтавщина, а на правому березі — Київщина й частина Поділля. Терени держави поділялися на 16 полкових округ. Кожний полк мав свою владу. Окремо стояла і зберігала свій давній устрій Січ. Більші міста мали самоврядування на основі магдебурзького права. Українська церква була підпорядкована царгородському патріярхові і незалежна від Москви. Вся політична влада в краю належала військовому козацькому станові, але поруч нього вже почала формуватись нова верства — козацька старшина, що намагалась здобути старі привілеї усунутої польської шляхти й, використовуючи свою близькість до Гетьмана, який стояв на чолі держави, мала на нього вплив і прагнула прибрати до своїх рук вирішення всіх справ, на що рядове козацтво дивилося неприхильно, вбачаючи в цьому порушення давніх демократичних козацьких засад розв'язувати всі питання радою, загальними сходинами, де кожний має право висловити свою думку. Тут позначилися коріння тих противенств, що мали фатальні наслідки при використанні Конотопської перемоги.

На перешкоді зміцненню устрою козацької держави весь час атояла Москва, яка, всупереч Переяславській угоді про вільне існування України, всіляко намагалася обмежувати українські вольності та прибрати всю владу до своїх рук. Підступність московських політиків ясно побачив в останніх роках свого життя Богдан Хмельницький і свою увагу присвятив більшому унезалежненню України на зовнішньому відтинку і скріпленню міжнародніх зв'язків, склав союзи з Швецією й Семигородом, вів переговори з Прусією та Туреччиною .

Ту-ж політику продовжував після смерти Богдана Хмельницького його наступник Іван Виговський, обраний козацькою старшиною, коли виявилась цілковита нездібність до гетьманування сина Богдана Хмельницького Юрія, якого були обрали гетьманом ще за Богданового життя.

Український шляхтич з Овруччини, генеральний писар за Богданових часів, великий патріот, мудрий політик і досвідчений дер-

жавний муж Іван Виговський в усій своїй діяльності намагався забезпечити Україні самостійність та можливості мирного розвитку, спираючись на сусудні держави. Він запевнив Москві своє лояльне ставлення до неї та бажання дотримуватись Переяславської угоди, але бачачи нещирість московського уряду, він одночасно вів переговори з Польщею й Туреччиною, склав договір про взаємну допомогу з Кримом, домігся від Швеції визнання української самостійности.

Широка дипломатична діяльність Виговського та осягнені успіхи на міжнародньому полі викликали занепокоєння московського уряду, який ясно бачив у цих заходах загрозу для Переяславської унії і крок до цілковитого відокремлення України.

Москва організує на українських землях різні інтриґи проти Виговського та підтримує рух на Полтавщині, спрямований на його повалення й піддержаний нижчими верствами населення, серед яких постать шляхтича-гетьмана була непопулярна. Рух цей, що його очолив полтавський полковник Мартин Пушкар, а фінансувала Москва, вилився в форму збройного повстання, так що Виговському довелося з допомогою свого союзника кримського хана військовою силою приборкати цей інспірований та оплачений московськими грошима небезпечний заколот.

Стає ясним, що Москва не допустить дальшого гетьманування грізного їй Виговського і знову розпочне якусь нову підступну акцію проти України. І. Виговський та старшина вирішують як єдине на ту пору можливе — в своїй дальшій праці спертись на ворога Москви — Польщу й розпочати з Москвою війну.

Так, щойно в 1654 році був укладений Переяславський договір, а вже за чотири роки по ньому, в наслідок безнастанних порушень збоку Москви цієї угоди, її повсякчасних інтриґ і диверсій, намагань знищити вольності України й перетворити її на свою провінцію, розпочалася війна, яка в 1659 році увінчалася перемогою під Конотопом.

Такий був неминучий результат протиприродньої унії України з Московщиною ,вільної козацької республіки з країною деспотії. Згідно з Переяславським договором Україна визнавала московського царя за свого протектора, але зберігала всі права самостійної держави і повну внутрішню автономію. Українську державу, як і раніше, очолював гетьман, якого обирали вільними голосами на козацькій раді, а про вибір лише інформували Москву. Україна мала свою власну армію, могла нав'язувати дипломатичні стосунки з іншими країнами, зберігала свою внутрішню виборну адміністрацію, самоврядування, судівництво, окрему валюту. Москва зобов'язалася охороняти Україну від можливого польського нападу й допомагати визволити всі українські землі. Такий стан України був, звичайно, нетерпимий для Москви, яка підступно й крадькома почала всіляко підкопуватися під нього, що врешті й привело до розриву з нею й виповідження їй війни.

Найближчий співробітник Виговського, людина европейської освіти, волинський шляхтич, канцлер України Юрій Немирич складає тексти так званого Гадяцького трактату, за яким Україна під назвою «Велике князівство Руське» вступала в унію з Польщею як окрема держава з власним гетьманом, міністрами, військом,

окремою валютою. Українська церква мала бути зрівняна в правах з польською й Україні мала бути забезпечена воля слова й друку, вона мала мати два українські університети та довільну кількість нижчих шкіл.

Одночасно уряд Виговського проголосив свій розрив з Москвою й виповів їй війну, а в своєму зверненні до держав Европи, з якими Україна була в нормальних дипломатичних стосунках, вияснив цей свій крок зрадливістю московського уряду й бажанням його остаточно загарбати Україну:

«Заявляємо й свідчимо перед Богом і цілим світом, що розпочата й ведена нами війна з поляками мала не іншу причину і не іншу мету, як оборону Святої Східньої Церкви і предківської свободи нашої, — любов до неї водила нас з покійним вождем нашим, безсмертної пам'яти Богданом Хмельницьким і Іваном Виговським, писарем нашим. Свої приватні справи відсунули ми далеко перед славою Божою й справою громадською. За для того ввійшли ми в приязнь з татарами та з пресвітлою королевою шведською Христиною, а потім з пресвітлим Ґуставом Карлом, королем шведським. Усім їм ми заховали свою вірність міцно. І полякам не дали ми ніколи приводу для розірвання трактатів, але всім додержували ми свято нашу вірність, умови і союзи. Не з інших мотивів прийняли ми протекцію великого князя московського, як тільки для того, щоб заховати й примножити для себе і потомства нашого за поміччю Божою зброєю добуту і кров'ю стільки разів вернену свободу нашу. Обдароване різними обіцянками і приреченнями великого князя московського, військо наше сподівалося, що з огляду на єдність віри і добровільне наше піддання великий князь буде для нас справедливим, прихильним і ласкавим, поступатиме з нами щиро і на свободи наші не замишлятиме, а ще примножатиме їх більше і більше, відповідно до обіцянок своїх. Але здурили нас ті надії! Міністри й вельможі московські намовили того пречеснішого, всепобожного і найласкавішого володаря до того, що зараз же першого року, як завелися переговори між Москвою і поляками, під впливом надій на польську корону, рішено заразом нас придавити і поневолити, і до того вели вони свої замисли, щоб, зайнявши нас війною з Швецією, легше нас придавити й поневолити» . . .

Московський уряд у відповідь на виповідження йому війни спочатку проголосив Виговського зрадником і вимагав обрання іншого гетьмана, але під враженням гадяцької угоди став шукати шляхів до примирення. Виговському обіцяли забути всі його «провини», але він уже знав ціну московським обіцянкам і відмовився від переговорів.

Тоді головний командувач московського війська на Україні князь Трубєцкой дістав від свого уряду доручення зібрати раду з старшин і простого народу та інсценізувати внутрішні неполадки, а в разі поновного обрання Виговського гетьманом на тій раді — приобіцяти Україні вільності більші, ніж ті, що їх передбачено в гадяцькій умові та вивести з України все московське військо, як доказ свого визнання української суверенности, щоб тільки вдержати Україну в рямках Переяславської унії. Але не вдалось і це.

З початком війни Москва організувала низку повстань проти Виговського. Їй радо служили різні особисті противники гетьмана, що самі претендували на булаву: Безпалий, Цецюра, Іскра батько полтавського полковника, що разом з Кочубеєм спрямували цареві Петрові донос на гетьмана Мазепу, викриваючи його таємні переговори з шведами.

Навесні 1659 року Москва вислала проти Виговського 200-тисячну армію, до складу якої ввійшли окремі військові з'єднання князя Ромоданівського, що пізніше обложив Чигирин і примусив гетьмана Петра Дорошенка піддатись, князя Куракіна, князя Пожарського, Львова й Скуратова. З'єднана армія під загальним проводом князя Трубєцкого розпочала наступ вглиб українських земель, піддаючи все руїні на своєму шляху. Коло містечка Срібного прилуцький полковник Дорошенко пробував спинити москалів, але зазнав поразки. Містечко було спалено, а мешканців вирізано.

Перед містом Конотопом московські сили зустрілись з українською залогою ніженського полковника Гуляницького. Маючи під своєю командою лише два полки — ніженський і чернігівський — відважний полковник прийняв бій і, не зважаючи на величезну чисельну перевагу московських полчищ, залишився в Конотопі, рішений боронити це місто.

21 квітня москалі облягли Конотоп, але всі їх атаки й намагання здобути місто штурмом лишились марними та розбилися об залізну видержливість українського війська. Тоді армії Трубецького навкруги оточили нескорене місто й думали голодом змусити його оборонців здатися до полону. Багато тижнів тривала завзята оборона, під час якої козаки виказали безприкладні зразки відваги та самопожертви. Їх подвиг не був марний. Уся московська увага була прикута до Конотопу, й їх дальше просування вглиб України спинилося. Лише окремі загони москалів робили напади на сусідні райони, нищачи селища й вимордовуючи мирне населення.

Змушеною затримкою московської офензиви якнайкраще скористався Виговський. Він діждався прибуття з Криму військ свого союзника татарського хана, об'єднався з ним, і з'єднані сили козаків і татар рушили 7 липня до Конотопу визволяти оточеного Гуляницького.

8 липня українсько-козацьке військо дійшло до берегів річки Соснівки й наблизилось до московських становищ. Князь Трубецький не знав докладно про чисельність своїх противників і почав висувати свої сили наперед, готовий прийняти генеральну битву.

Ранком 9 липня розгорівся страшний бій. Вміло маневруючи й розташувавши на одному фланзі козацькі сили, а на другому — татар, Виговський кінним маневром козаків заінсценізував козацький напад на московський табір, за чим послідував швидкий відворот. Навздогін за відступаючими посунули московські полчища, які перейшли річку Соснівку, зайшли далеко наперед і відірвались від своїх баз та несподівано попали в пастку. З одного боку наскочила на них козацька кіннота, з другого боку з гуком і свистом налетіла орда.

В цей час спеціяльний загін козацького війська, що непомітно

пробрався у вороже запілля, зруйнував міст через Соснівку і понищив греблі, через які хлинула вода й перетворила всі навколишні землі на непрохідне багнище й трясовиння.

Оточені й притиснуті до річки, через яку вже не було змоги відступати, москалі зазнали катастрофічної поразки. 30 тисяч воїнів загинуло, безліч їх, також два воєводи, серед них князь Пожарський, опинились у полоні.

Грізна колись московська армія перестала існувати. Зі жменькою недобитків князь Трубецький поспішно втік до Путивлю, в напрямі до московського кордону. Українське військо під проводом Виговського гнало його до самого кордону, а далі вже на московському терені відступаючих переслідували татари.

Іван Виговський переможно вернувся до Гадяча й вислав королеві Янові-Казимирові в подарунок: велику корогву, гармати, прапори й бубна — захоплені від москалів трофеї перемоги.

Цей велетенський мілітарний успіх відкривав Україні такі далекойдучі перспективи, що їх українські політики на той час не могли навіть належно оцінити. Перед українськими військами відкривався вільний шлях аж до мурів Москви, куди вони могли йти, як колись Петро Конашевич-Сагайдачний, і продиктувати свої умови миру переможеним москалям, які не мали вже армії, щоб продовжувати війну. Скасування Переяславської угоди, створення великої соборної України вважалося вже таким близьким.

Але внутрішній розклад і розбиття в українському таборі перекреслили змогу скористатись тими великими можливостями, які давала Україні Конотопська перемога. Приголомшуюча вістка, що наспіла до українсько-татарського табору, про сепаратний похід запорожців на чолі з кошовим отаманом Іваном Сірком, ворогом Виговського, на беззахисний Крим, змусила татарське військо покинути бойові операції й поспішати додому, боронити свої оселі й родини. Але ще перед їх поверненням Сірко залишив Крим і вдарив на Чигирин, гетьманську резиденцію, так що Виговський з військом, замість заступити відійшовших татар і продовжувати переслідування москалів, змушений був швидко перейти на правий беріг Дніпра й захищати свою столицю. Але він не тратив надії й з визволенням своєї столиці зміряв йти на Київ і вигнати звідти московську залогу, наставлену там згідно з Переяславським договором.

Тим часом у різних місцевостях України спалахнули повстання козаків проти Виговського, незадоволених його спілкою з поляками. У вересні в Ніжені було знищено всю особисту охорону автора Гадяцького трактату, канцлера Юрія Немирича, й убито його самого. З поширенням анархії й кривавих розрухів Виговський побачив неможливість своєї дальшої діяльности й склав булаву. Гетьманом проголосили знову Юрія Хмельницького. А Москва якнайкраще використала це замішання, спішно творила нову збройну силу, і внедовзі князь Трубецкой, який так недавно панічно тікав з-під Конотопу, знову з'явився на Україні з військом і тоном переможця почав диктувати свої умови, ще гірші від переяславських.

Г. Б. ВІЛЬХА

КРУТИ

«...Йди й Україні скажи,
що завершений наказ,
хай не сумує, на руїні:
ми здвигнемо нові твердині
і в бій підемо другий раз!»

Було багато великих історичних подій в Україні, але була одна **подія**, що займає окреме місце серед всіх тодішніх подій. Її записано золотими літерами на окремому листку української історії. Подія ця — чин українських студентів, що величчю героїзму і жертви переріс всі тодішні події в Україні. Подія ця, записана золотом не лише в історії, але й передусім закарбована в душі і серці українського народу, передаватиметься з батька до сина, з роду в рід, з покоління в покоління як найдорожчий, найбільший його скарб, як найбільші його святощі, як святая святих народу. Горітиме незгасаючим, вічним вогнем на історичному шляху України, як найвищий приклад до наслідування всім українським поколінням, як героїчний стовп на перехресних дорогах української історії. Взиватиме нас і кликатиме, не дасть нам спокою, аж доки не сповниться його заповіт, виписаний кров'ю.

Це бій 300 українських студентів під Крутами 29 січня 1918 р.

Чому й як прийшло до Крутів?

В 1917 році силами поневолених народів і подіями на фронті була повалена тодішня російська імперія — тюрма народів. Україна станула на шлях державного будівництва. Спочатку в згоді з російським народом, бо було переконання в тодішніх українських провідників, що Україну поневолює не Москва, а цар. Що той самий цар поневолює й російський народ. Була, врешті, й традиція спільної боротьби українських і російських революціонерів з царатом ще перед першою світовою війною, спільний побут в тюрмах, на засланні як наслідок цієї боротьби, спільні політичні погляди і інше. Але в дуже короткому часі показалося, що ті самі російські революціонери, що колись ішли спільно з українськими проти царя, тепер, коли повалили царя і взяли керму російської держави в свої руки, ані трохи не змінили російської політики у відношенні до України. Навпаки — пішли тими самими втертими дорогами, що й російські царі. Большевики станули на тому самому становищі, що царат, а саме: «України нє било, нєт і бить нє может», Україна має й далі бути невід'ємною частиною російської, тепер большевицької імперії.

Тоді Україна пориває з Росією й стає на шлях незалежного будівництва української самостійної держави. Україна ще один раз переконалася, що Росія була, є й залишається Росією і будь вона біла — царська, червона — большевицька чи ще якась, то все одно це ворог України, що всіма засобами й усіма силами своїми прямує до панування над Україною. Лише на себе й на власні сили українського народу може, повинна й мусить розраховувати Україна, якщо хоче жити самостійним життям на своїй

власній землі, якщо хоче рости й розвиватися. Україна рішуче стає на самостійний шлях.

22 січня 1918 року проголошено в Києві IV Універсал:

Народе України! Твоєю волею, силою, словом створилась на українській землі вільна, самостійна, ні від кого незалежна Українська Народня Республіка... Сповнилася давня мрія батьків твоїх, борців за волю народу!!.

...«Український Народе! Покажи, що Ти гідний стати поруч вільних народів, як рівний поруч рівного...»

Український народ доказував. Українські маси сильніше й виразніше, як їхні тодішні провідники, відчували ворожість усякої Москви до України й хотіли негайної збройної розправи з Москвою, доки вона ще не зросла в силі. Про це виразно свідчать Селянські, Військові та інші З'їзди. Мільйонові маси українського вояцтва, що верталися саме тоді з фронтів, ставали до розпорядимости Українського Уряду й вимагали негайно творити з них українську національну армію для оборони границь української держави. Але тодішні українські провідники були іншої думки. Вони були за самостійну Україну — це так. Але вони, вірні тодішній пануючій соціялістичній науці, вірили, що час воєн уже минув, що питання української державности буде позитивно розв'язане мирним шляхом. Так вчили тодішні російські соціялісти — большевики: «самоопрсділєніє — вплоть до одділєнія». І Український Уряд демобілізував українську армію. Але большевики робили інакше. Бо у них тоді, як точнісінько й тепер, що іншого на словах, а що іншого на ділі, вони не то, що не демобілізували своєї армії, але скріплювали її та розбудовували, приготовлялися до походу на Україну.

І посунула большевицька орда на південь вогнем і мечем ширити свої «ідеї», збройно приєднувати «істінно русскіє землі» до Москви. І щойно гук большевицьких гармат під Києвом опам'ятав українських соціялістів, але було вже запізно.

Не вспіли ще добре пролунати слова IV Універсалу, а вже дослівно кілька днів пізніше большевицькі банди Муравйова підступали під Київ.

...«Орди шість тисяч йде у люті,
Пожежу запалив салдат —
Невже ж не бути нам, чи бути?
Покаже бій. Порішать Крути!»

Боронити Києва й України вирушило 300 українських студентів. Студентський Курінь під командою сотника Омельченка. А проти них:

«Назустріч шість тисяч нащадків Андрія,
Од жаху застигли лани біля Крут —
Бо триста, лиш триста..!»

До бою прийшло під Крутами — 30 км. на північний схід від Києва, 29 січня 1918 року.

Вислід бою можна було заздалегідь передбачити, ще заки почався бій, ще заки Студентський Курінь рушив з Києва. З московської сторони стануло до бою шість тисяч добре озброєних, вишколених, заправлених у боях салдатів реґулярної армії, а з української сторони триста студентів, неозброєних належно і невишколених юнаків. Студентський Курінь, зорганізований в кіль-

кох днях. От так зустрілася збройна Україна і Москва знов на полі бою, перший раз по полтавській битві в 1709 році. Та тут не йшло вже про перемогу, тут йшло про важніше: **про рятування честі українського народу.** І це завдання сповнили українські студенти на Крутянських полях: окуплена кров'ю трьох сотень найкращих синів України, була врятована честь українського народу.

Сам бій тривав з раннього ранку до пізнього вечора. Студентський Курінь, під командою студента київського університету, сотника Омельченка, бився дуже завзято проти двадцятикратної переваги цілий день. Та тут склалася ще одна подія, що рішуче заважила на ході бою. Студентам нестало набоїв. І тоді виявилося, що поїзд з амуніцією, а з ним і три сотники Генерального Штабу, що були приділені до Студентського Куреня, бачачи безвихідність змагу, покинули поле бою. Три сотники Генерального Штабу: Носенко, Тимченко і Бугаєвський втекли з поля бою, їхні імена вкрились вічною ганьбою.

Але й ця подія не зламала студентів...

Окружений з усіх сторін озвірілими матросами, зраджений і покинутий приділеною Генеральним Штабом командою, втративши свого коменданта Омельченка, що впав важко ранений, — Студентський Курінь не уступав, бився по-геройськи до останнього набою і до останнього вояка.

А як ніч накрила чорним серпанком червоні від крови поля біля Крут, то Студентський Курінь не існував, був вирізаний до ноги, двадцять сім останніх, що ранені залишилися на полі бою, були розстріляні.

«І впали всі — Героїв триста!
Останніх смілих гнів садиста
В полоні всіх закатував».

А як у березні 1918 р. українські війська наново здобули Київ, то тоді похоронили Крутянських Героїв на Аскольдовій могилі в Києві над Дніпром — «...на Аскольдовій могилі поховали їх, триста учнів українських, славних молодих...»

Бій під Крутами належить до трагічних сторінок української історії. Але трагедія не була в тому, що під Крутами загинув цілий Студентський Курінь, триста студентів — цвіт української молоді, цвіт українського народу. Ні, не в тому. Справа, за яку вони лягли, є така велика, що смерть за неї триста борців на полі бою, не можемо вважати за трагедію. Трагедія була в тому, що під Крутами пішли лише триста і лише молодь. Трагедія була в тому, що в наслідок тодішньої політики українського уряду українська держава лишилася без своєї власної збройної сили, без армії. Трагедія була в тому, що на розпачливий заклик уряду, виданий до українського народу в останній хвилині — бороніть Україну в небезпеці, московська армія зближається до Києва! — відгукнулися лише студенти і лише вони виступили збройно боронити Україну.

Тут власне ціла трагедія бою під Крутами.

Така трагедія не сміє більше повторитися, й не повториться!

Україна пішла на шлях революційної, збройної боротьби, Крути є для нас прикладом у цій боротьбі, Крути нас кличуть до боротьби.

ПЕТРО КІЗКО

ЧУПРИНКА

Не померкне в віках сторінка
Та, що на ній ім'я —
Генерал Тарас Чупринка —
Цвітом сузір сія.
Не затихне могутня пісня
Та, що надхнена Ним,
Та, що під зорями висне
Прапором золотим.
Не погасне в народі слава
Та, що про Нього йде,
Та, що повстанські лави
В бій крізь вогні веде.
Не замовкне ніколи мова —
Та, у якій всяк час
Виростають, живуть два слова:
Чупринка Тарас.

1956.

Українська молоде! Ти на еміграції мусиш піти в авангарді визвольної боротьби, як в ньому йде молодь на Рідних Землях. Ти мусиш цілком віддати себе інтересам Воюючої України і бути готовою на кожний її поклик, щоб стати поруч друзів, що із зброєю в руках борються за визволення народу, за щастя, радість і творчу працю української молоді в Українській Державі.

(Із звернення Воюючої України)

Землею України:

А. Микулин

Крим — перлина України

Крим — найпівденніша частина Української землі, ключі до Чорного моря, край, оспіваний не тільки українськими, але і чужинецькими поетами. Леся Українка, Коцюбинський, Руданський та інші писали свої твори в Криму, оспівуючи чудову кримську природу та старе українське Козацьке Чорне море. Крим — найліпший кутик України, в якому самою природою в одну цілість зібрано могутню широчінь українських степів, величаву красу гір, ласкавість південного моря й сонця, цілющість повітря. Вся історія України, її походи на Чорне море проти турка-«бусурмена», українські війни за оборону державних кордонів, за захист православної віри від «невірних», історія козацької Запорізької Січі міцно і неподільно пов'язані з Кримом. Ще з давніх часів оспівувався Крим українським народом у своїх піснях та описувався в народніх оповіданнях про чумаків, кримську сіль, татарина-бусурмена, лимани, перекопи та сіваші. Ще й тепер серед українського народу співається пісня про ту «Марусину», що не забажала дати свого серця чумакові. «Знав би, не женився, був би козаком, в Крим по сіль ходив би, звався б чумаком», — співається в одній пісні про нещасливе парубоче кохання.

Кримський півострів знаходиться на тому ж рівні географічних просторів, що південна Франція та північна Італія. З заходу й півдня береги його обмиваються Чорним морем, зі сходу знаходиться Керченська протока й відомий всім Сіваш — мілководний лиман Озівського моря, відрізаний від моря вузькою косою — Арабатською стрілкою. На північному заході Крим має широкий Тарханкутський півострів, а на сході — Керченський. Майже на 200 кілометрів розіслався Крим з півночі на південь і на 325 км. — з заходу на схід. Перекопський перешийок (Перекоп) з'єднує українські землі в одну невідривну цілість з Кримом. Через Перекоп переходить залізниця, що з'єднує м. Херсон через вузлову станцію в Криму — Джанкой з Керчю. З Запоріжжя через Перекоп, також переходячи через Джанкой, перебігає залізниця до м. Севастополь, а від Джанкою залізницями можна дістатися до Евпаторії, Феодосії, Владиславівки. Головна залізниця, якою йдуть до Криму потяги, прокладена через лиман Сіваш по Чонгарському мості та по насипаній греблі. Через Сіваш також переходить головна автомобілева магістраля — шосе Київ-Кіровоград-Дніпропетровськ-Запоріжжя-Мелитополь-Симферополь-Севастополь. Від Симферополю магістраля-шосе розгалужується на всі боки — через Білогорськ, Старий Крим, Феодосію — до Керчі; до Ялти та Алушти; через Бахчисарай — до Ай-Петрі, а через Сакі і Евпаторію — до Чорноморського.

Три чверті Кримського півострова — це степова рівнина, яка за козацьких часів була густо вкрита густою високою травою і входила складовою частиною до Дикого Поля. В густій траві неодноразово козаки чатували на татарву, а та — на козаків і відбувалися

запеклі бої. Тож Кримська земля рясно полита лицарською кров'ю наших українських козаків-запорожців і ніхто не має права, крім України, на Кримські землі. На кримських степах плекається наша славна українська пшениця «кримка», яку ще до окупації України Московщиною сіяло українське селянство в Таврії, Дніпропетровщині та на півдні Харківщини.

Більше на південь до Чорного моря зустрічаємо вже невеликі ліси, як ознаку кримських гір. Чим далі на південь і вище над рівнем моря, тим ліси стають густішими й цілковито вкривають північні та південні схили Кримських гір. Крим, з його чудовою субтропічною рослиною, горами, Чорним морем — безпомилково можна назвати величезною природньою лікарнею, яку створено Богом для українського народу.

Кримські гори — це фактично своєрідне чудо природи, що ними може пишатися Україна на півдні. Українські Карпати також чудові гори, але вони мають цілком іншу красу, ніж Кримські з їхнім Чорним морем. Хто побував у Кримських горах, той завжди згадуватиме оповиті хмарами скелясті вершки, схили, вкриті зеленими лісами, кам'яні кручі та зубчаті відроги. Вони схожі або на кішку, що ось зараз збирається стрибнути, або на медведя, що припав до води. Хто бачив один раз Ай-Петрі, Кішку, Аю-Даг, Чатир-Даг, Гніздо Ластівки або Кам'яну бабу в Бахчисарайському районі, той їх ніколи не забуде. Так виглядає головна гряда Кримських гір, що підходить аж до південного берега Чорного моря. Височиною вона досягає до 1,5 км. і складається з «яйл» — кам'яних масивів. Вона висовується в море чудовими виступами-масами, як напр., гора Кішка в Симеїзі, або Медвідь — гора (Аю-Даг) в Гурзуфі. На сході Головної гряди відходять від неї відроги Чатир-дагу, Демерджи-яйли, Карабі-яйли.

Середня гряда гір розпочинається біля Севастополю Сапун-горою і доходить до Старого Криму. Найвища гора її сягає догори 723 метра. Третя гряда-північна, охоплює дугою дві перші і є немов би кордоном між степовими і гірськими просторами Криму. Височина її сягає 300 метрів. Під впливом вітрів та дощів Кримські гори в окремих місцях мають фантастично-чудові контури, що нагадують башти, зубчасті стіни, легкі повітряні мости-арки, великі шаблюки, багнети, шпилі. Особливо чудовою є «Долина Привидів» на горі Демереджі, зубчасті вершки Ай-Петрі, вулкан Кара-Дага. В Кримських горах багато різних природніх лійок, шахт, печер, гротів.

У районі Керчі знаходяться великі поклади залізної руди і тут збудовано так звані заводи «Азовсталі», які безпосередньо підлягають Москві. Крим багатий на будівельні матеріяли, різнорідні солі, в Дніпровському лимані велика кількість різної риби, крабів, устриць, а побережжя моря на півдні вкрите найгарнішими субтропічними рослинами. Різні райони Криму мають і різне підсоння. Підсоння півдня Криму середземноморського характеру, воно захищається горами від холодних вітрів з півночі. Зима дуже лагідна ,найменша температура буває +3, +5 ступ. Літо довге і сухе та гаряче з середньою температурою +24 ступ. Спеку пом'якшує свіжий вологий вітер від моря. Осінь набагато тепліша від весни — найліпшими місяцями для лікування вважається серпень-жовтень.

У Чорному морі можна купатися аж до початку листопада. Степовий Крим та Керченський півострів мають континентальне підсоння. Літо гаряче й з вітрами, зима досить холодна.

Рослинність Криму дуже різнорідна. Тут нараховується до 2000 різних рослин з 3500, що зустрічаються на Україні. Особливо розкішні рослини приморської зони південного берега. Тут ростуть такі дерева, як високі й стрункі кипариси, з розкішними глянцевими листями лаври, кедри, олеандри, пальми, оливкові дерева, коркові дуби, мигдаль, тис магнолії, евкаліпти, високі тополі, явори, хурма, мушмула, кизіль, інжир, гранат, фейхоа, оріхи, кавказькі та перські акації, індійські тростини (бамбук) та інші. В таких курортних містах, як Ялта, Лівадія, Мансандра, Аушта, Аупка, в місяці грудні квітнуть троянди та інші квіти. Північні схили гір в більшості вкриті буковим лісом, грабом, дубами. Крим багатий овочевими деревами та виноградниками. На вершку гори Ай-Петрі, на половині перед буковим лісом, росте одинцем височенне дерево — тис, якому вже більше тисячі років. На південних схилах Кримських гір росте північна червона та кримська сосна.

Різнорідний світ кримських тварин та птиці. В горах водиться дикий шляхетний олень, косулі, гірські барани-муфлони. З птиць зустрічаємо чорну лелеку, якої взагалі не зустрінеш в Московщині, білоголовий сип, чорний гриф.

«У зв'язку з єдністю і загальною економікою, територіяльною близкістю та однаковою господаркою і культурою, — писалося в указі Президії Верховної Ради СССР 19. 2. 1954 р., — Крим приєднується до УССР». Дивно звучить цей указ, бо Крим, що від віків належав Україні, в 1954 році раптом «милостиво» дарується Україні Москвою. Не указ, а якесь безглуздя. Як відомо, Крим загарбала Москва від України ще в часи 1919 року, коли вона «вигнала» за кордон своїх братів-білоармійців. Від того часу Крим підпорядковувався безпосередньо Москві і лише в 1954 році, в зв'язку з величезною облудливою імпрезою «300 ліття возз'єднання України з Москвою», Крим знову повернено до складу України, він тепер є 26-ю українською областю, поділеною на такі 24 адміністративні райони: Куйбишевський, Красногвардійський, Джанкойський, Октябрський, Зуйський Кіровський Симферопільський, Бахчисарайський, Сакський ,Совєтський, Судакський, Озівський, Камишбурунський, Алуштинський, Евпаторійський, Приморський, Старокримський, Первомайський, Роздольнянський, Чорноморський, Красноперекопський, Балаклавський та Присівашський.

Промисловість Криму опирається головним чином на залізній руді, солях, будівельних матеріялах, сільсько-господарській сировині. Камишбурунський залізнорудний комбінат та Керченський металюргійний завод становлять могутню металюргійну базу півдня України. В Балаклавському районі видобуваються флюсовий вапняк. На Перекопі збудовано тепер два промислових комбінати, які працюють на сировині Сівашу та солоних озер Перекопського перешийка. Це хемічні і соляні комбінати. Промисловість будівельних матеріялів розвинена досить добре: тут видобувається камінь-ракушник, мшанковий вапняк, мармуровий вапняк та гірський гравій. Вся продукція з Криму вивозиться через порти до Московщини пароплавами, потім залізницею. Єдина залізна

дорога не в стані перевезти тієї продукції, що її забирає з Криму РСФСР. В Криму розвинена харчова промисловість, виноробство, консервна, молочарська, тютюнова. Між іншим, Крим уславлений найліпшим тютюном у світі «Дюбек». Великий м'ясокомбінат та молочарський завод знаходяться в Симферополі. Щоб обслуговувати найвищих московських достойників, на курортах в Ялті тепер будується також молочарський завод. У Керчі, Ялті, Феодосії, Судаку розвинений промисел риболовства. Однією з головних культур в Криму є виноград .Величезний радгосп «Мансандра», раніше царські винні пивниці біля царського палацу Лівадія під Ялтою, виробляє 1000 різних ґатунків вина. Вони всі зберігаються у винних пивницях по декілька десятків років. Прості смертні ті вина не п'ють ,тільки найвищі барони минулого та сучасного Кремля. На степах Криму плекається багато пшениці, жита, ячменю, кукурудзи, кавунів, динь. Все це вивозиться з колгоспів до Московщини для «снабженія рабочіх» центрів-москальні. Селянство так само, як і по всій Україні, загнане в колгоспи й тяжко працює за чорний кусень хліба. В Криму ростуть відомі далеко за кордоном кримські яблука, груші, сливи, черешні, айва, абрикоси, а в Ялтинському, Алуштинському та Судакському районах цитрусові овочі. Вирощуються в Криму і терноолійні культури, які йдуть для перфуми. Крим — один з головних постачальників таких олій, особливо трояндової. На курортах Криму щорічно перебуває з Московщини до 200 тисяч різних найвищих партійних головачів, бо кримські курорти — одні з найкращих у світі. В Криму тепер є 161 курортів та санаторій. Всі вони розташовані на березі моря або в горах і обсаджені навколо великими садами-парками, в яких крім субтропічних дерев, ростуть казакликська рожа, лаванда, рожевий мускатний шалфій, французький жасмин, тубероза, гіяцинти та десятки інших пахучих рослин.

Досить розвинено в Криму вівчарство та скотарство. Через кримські степи тягнеться річка Салгир, яка влітку висихає. Тепер на річці Салгир, декілька кілометрів від Симферополю, збудовано велике водоймище та зрошувальна система й будується перша в Криму гідроелектрівня. В Кримській області, за повідомленнями совєтської преси, працює 4 театри, 500 кіноустаткувань, 900 клюбів, 13 музеїв, 800 бібліотек, три картинні ґалерії, музична та мистецька школа і більше тисячі народніх шкіл. Все це спрямоване на поневолення українського народу Москвою.

На березі Чорного моря знаходиться м. Севастопіль, яке являється військовою морською твердинею України. Воно підпорядковане безпосередньо Москві. Тут стаціонує Чорноморська морська фльота. Севастопіль знаменитий тим, що тут є надзвичайно чудова картинна панорама «Оборона Севастополя». Місто ж фактично мало розбудоване, будуються тільки військові споруди.

Найліпший курорт, цілковито націоналізований Кремлем в Криму — це Ялта. За царських часів Микола II. збудував собі тут розкішний палац Лівадію. В Ялті жила й працювала українська письменниця Леся Українка. Вона написала тут «Подорож до моря», «Кримські відгуки», «Іфігенія в Тавриді». Поет Степан Руданський тут написав свою пісню «Повій, вітре, на Вкраїну». Він похований у Ялті на старому Масандрівському цвинтарі. В напрямі до

Севастополю від Ялти є так звані Байдарські ворота — це дві скелі, між якими своїми хвилями хлюпоче море. Дуже цікавий також водоспад у горах Учас-су. Це стрімка висока скеля, навколо якої густо росте кримська сосна, а по скелі з великої височини падає, немов чисте скло, водоспад. Хто побував на вершку Ай-Петрі, той зміг милуватися панорамою південного Криму — Симеїзом, Алупкою, Мисхором, Ялтою, Аю-Дагом.

Коло Севастополя можна оглянути руїни старовинного міста Херсонесу, збудованого греками в 5-му віці до нашої ери. Херсонес був колись великим торговельним містом. В старовинноруських (українських) літописах його називають Корсунем. В X. віці Херсонесом заволодів київський князь Володимир, який немов би тут прийняв християнство. Нещодавно при розкопах Херсонесу знайдено залишки відкритого грецького театру, цікавої пам'ятки античної культури.

Невелике в минулому рибацьке селище Балаклава, що тепер стало вже малим містечком, має дуже цікаве історичне минуле. Гомер писав в своїх творах про вузькогорлу чорноморську бухту, вхід до якої охороняють висунені з води скелі, що йдуть з бездонна моря. Одіссей побачив тут легендарних листригонів. Генуезькі купці збудували на березі Балаклави кріпость, залишки якої є ще й тепер.

Південний берег Криму розпочинається фактично за Ласпинською бухтою біля мису Сарич. Тут гори підходять просто до берега. Тут знаходиться курорт «Мелас». Недалеко від курорту простяглася так звана Чортяча драбина. Вона складається з широких східців, частинно вже зруйнованих. Драбина побудована дуже давно і вела до гірського перевалу, а за перевалом спускається до села Байдари.

Далі на березі моря лежить санаторій «Блакитний залив», біля якого закінчуються своїми відрогами гора Кішка. На цій горі знайдено пам'ятники культури таврів, найдавніших поселенців Криму. Серед густих заростів ялівця стоять 70 дольменів — старовинних кам'яних плит на цвинтарі таврів. Від півдня цвинтар був огорожений кам'яною стіною. Недалеко знайдено і житла таврів, а на одній зі скель залишилися частини бувшої кріпости...

За поселенням Гаспрою підіймається догори великий мис — скеля Ай-Тодор. Це висока скеля з маяком на вершку, а за ним висить над морем відоме всім «Ластівчине гніздо», двірець східнього стилю «Кічкіне».

Розміри цієї статті не дозволяють докладно зупинитися на всіх багатствах і розкошах українського Криму. Тепер ,навіть з цього короткого опису стає зрозумілим, чому Москва весь час тримала у своїх руках Крим.

——oOo——

Годіть,
Смирітеся, молітесь Богу
І згадуйте один другого.
Свою Україну любіть,
Любіть її... Во время люте,
В останню, тяжкую минуту
За неї Господа моліть!

Т. Шевченко

Суспільно-політична думка:

Проф. Г. Ващенко

Кінець комунізму чи всесвітня катастрофа культури й цивілізації?

Питання, поставлене в наголовку нашої статті, не нове. Його ставили люди науки ще в XIX ст. Такими, напр., були Прудон, Лоренц Штайн, Ґустав Лебон та інші. Вони розуміли страшну небезпеку, що несе з собою людству комунізм. Зокрема вони доводили, що комунізм принесе зі собою великі злидні, рабство, страшний терор. Лоренц Штайн у своїй книзі «Поняття суспільства й закони його розвитку», виданій у 1855 р., пише, що разом з пануванням пролетаріяту має наступити деспотизм, який матиме страшну форму. Пролетаріят буде вживати всіх зусиль, щоб знищити не тільки клясу багатих, а й ту суспільну базу, на якій вона існує. «Тут, — пише він, — розпочинається боротьба, що ми називаємо її терором, — кривава за своєю природою, найстрашніше явище в історії не тільки тому, що воно з холодною лютістю приносить у жертву життя й майно, а й тому, що воно шляхом суспільного вбивства прагне до того, що само по собі є неможливим»...

В таких самих фарбах змальовує наслідки перемоги соціялізму Прудон. Перемога ця, на думку Прудона, призвела б до обезлюднювання землі, до загибелі від голоду мільйонів людей. Самий початок революції Прудон малює як страшний шал озброєного натовпу, сп'янілого від помсти й гніву, як страшний терор, що поведе за собою підозри, доноси, невмолимі реквізиції; а коли соціялізм переможе, в суспільстві настане загальне рабство.

Нарешті, в такому ж дусі змальовує наслідки перемоги соціялізму відомий французький учений Ґустав Лебон. На його думку, соціялістична революція почнеться з того, що переможці пограбують і розстріляють тисячі господарів, буржуїв, капіталістів, після чого розум і свобода будуть замінені пересічністю. Скрізь настане рівність рабства. «Це було б, — пише він, — найтемніше рабство без надії на звільнення».

Таке розуміння комунізму, як великої загрози людству, властиве не тільки названим вище вченим, а багатьом із тих наукових і громадських діячів, хто вдумувався в суть комуністичної системи.

Як система страшного насильства й терору, комунізм виступає ще в творах Маркса й Енґельса. Серед соціялістів існує думка, що Ленін і Сталін перекрутили вчення Маркса-Енґельса; що большевизм не має нічого спільного з марксизмом. Таке твердження позбавлене серйозних підстав. Не можна заперечувати того, що Ленін і Сталін відступили де в чому від вчення Маркса-Енґельса. Але основи, на яких побудований комунізм у Маркса-Енґельса, залишається в силі і в комунізмі Леніна-Сталіна. Такими основами є: діялектичний і історичний матеріялізм, вчення про клясову боротьбу як рушійну силу в історії людства, вчення про диктатуру пролетаріяту. Тому Ленін мав всі підстави, коли писав: «Ми повинні повторити, що ми марксисти і за основу беремо «Комуністичний ма-

ніфест», перекручений і зраджений соціял-демократією. Ця невелика книжка варта цілих томів: духом її живе й рухається до цього часу організований войовничий пролетаріят цивілізованого світу». (Ленін, твори т. II, стор. 10).

Маркс і Енґельс у своїх творах послідовно проводили думку, що, не зважаючи на те, що комунізм мусить прийти на зміну капілізму в силу незмінних законів у розвитку суспільства, все ж таки цей перехід від капіталізму до комунізму, стисліше, до соціялізму, має відбутися революційним шляхом, інакше — шляхом жорстокого насильства.

«Комуністи визнають зайвим, — сказано в «Комуністичному маніфесті», — приховувати свої погляди й наміри. Вони відверто заявляють, що їхні цілі можуть бути досягнені лише шляхом насильницької руйнації всього існуючого досі суспільного устрою. Нехай панівні кляси тремтять перед комуністичною революцією».

До складу цих панівних кляс Маркс і Енґельс включили не тільки справжніх капіталістів, що володіють великими сумами грошей і мають великі підприємства, а взагалі людей, що мають якусь власність і не належать до пролетаріяту. Такими, за Марксом і Енґельсом, є дрібні промисловці, дрібні крамарі, ремісники, селяни, бо вони не революційні, а консервативні. Самий процес комуністичної революції Маркс і Енґельс уявляли так: «Пролетаріят використає своє політичне панування для того, щоб вирвати в буржуазії крок за кроком капітал, централізувати всі знаряддя виробництва в руках держави, себто пролетаріяту, організованого, як державна кляса, і як можна швидше збільшити концентрацію виробничих сил. Звичайно, це може відбутися спочатку лише за допомогою деспотичного втручання в право власности й у буржуазні виробничі відношення, себто за допомогою міроприємств, які з погляду економічного здаються недостатніми і невідповідними, але в самому рухові переростають себе й є неуникнені, як засоби перевороту у всьому способі виробництва».

Накреслену вище програму комуністичної революції фактично здійснили большевики на чолі з Леніном і Сталіном, а Ленін, крім того, розробив конкретні форми диктатури пролетаріяту з її жахливим терором. Зрозуміло, що диктатура виключає всяку свободу. Про це з цілковитою відвертістю пише Ленін у своєму зверненні до мадярських робітників: «Щоб знищити кляси, потрібний період диктатури одної кляси, а саме тієї з пригнічених кляс, яка здібна не тільки скинути експлуататорів, не тільки здавити **нещадно** (підкреслення наше) їх спротив, але й порвати ідейно зі всією буржуазно-демократичною ідеологією, зі всім міщанським фразерством щодо **свободи** (підкреслення наше) і рівности взагалі». (Ленін. Твори т. XXIV, стор. 315).

Мало того, Ленін розробив програму повного поневолення суспільства, в тому числі не тільки «буржуазії», а й самих робітників. З цього погляду дуже показова стаття Ленна «Як організувати соцзмагання», написана в 1918 р. (Т. XXII, стор. 158-167). В ній Ленін писав: «Тисячі форм і засобів практичного обліку і контролю над багатими шахраями (жуліками) й дармоїдами повинні бути вироблені на практиці самими комунами, дрібними комірками (ячейками) в селі й місті. Різноманітність тут є запорукою життєвости,

запорукою в досягненні загальної єдиної мети: вичищення землі російської від всяких шкідливих комах, від блох-жуліків, від блощиць-багатих і т. ін. В одному місті посадять до тюрми десяток багатих, дюжину жуліків, півдюжини робітників, що уникають праці... в другому поставлять їх чистити кльозети. В третьому видадуть їм після відбуття карцеру жовті паспорти, щоб увесь нарід до їх виправлення стежив за ними, як за шкідливими людьми. В четвертому розстріляють на місці одного з десяти винних в дармоїдстві».

Кидається у вічі безмежна жорстокість усіх цих засобів поневолення суспільства, що їх радить Ленін. Ті, що не можуть бути визнані, з його погляду, за справжніх пролетарів, це не люди, блохи, блощиці, взагалі комахи, яких без жалю слід нищити. Таке жорстоке ставлення до людини взагалі властиве комунізму. Воно логічно виникає із засад матеріялізму взагалі і комуністичної моралі зокрема. Критерієм останньої є корисність людини чи її вчинків для пролетаріяту, стисліше, для комуністичної партії та її «вождів». Цю думку з великим цинізмом висловив Сталін. Виступаючи в 1934 р. на випуску академіків червоної армії і бажаючи підкреслити високе становище людини в СССР, він вигукнув: «Людина в СССР є найцінніший капітал». Капітал — річ матеріяльна, вартість його відносна. Багато прикладів цього дає історія СССР. Напр., до большевицької революції хлібина коштувала приблизно 5 коп., а в перші роки революції ціна її дорівнювала 5 мільйонів карбованців. Така сама для большевиків і вартість людини. Сьогодні вона ударник, герой Совєтського Союза, її нагороджують орденами, а завтра в зв'язку зі зміною «генеральної лінії партії» вона стає ворогом народу, її засилають в концентраційний табір або розстрілюють.

Така комуністична теорія. Не краща, а може ще й гірша большевицька практика. Перші роки большевицької революції були роками диких грабунків і вбивств, яких до цього не знала історія людства. Можна було сподіватися, що після закінчення. «громадянської» війни настане якийсь спокій, зникне терор і життя ввійде в якісь людські норми.

Але цього не сталося. Терор не зник, а лише набрав плянового характеру і через те став ще більш жорстоким. Тепер необмеженим володарем життя і навіть думок і настроїв багатомільйонового населення СССР став найбільший в історії людства кат Сталін. Не будемо зупинятися на всіх жорстокостях, які застосували большевики до населення СССР, а особливо до населення України через ЧК-НКВД, бо всі ці факти добре відомі. Зупинимось лише на одному факті, що відомий не багатьом, а між тим має велике значення саме для українців. Це майже повне винищення кубанських козаків нащадків славного війська запорізького. За свідченнями одного кубанця, якому пощастило врятуватися від смерти, большевики вислали на Сибір **всіх** козаків з родинами із станиць Полтавської, Новоминської, Медведівської, Жерелівської, Капелівської, Шкуринської. Це ті станиці, які особисто добре знав наш інформатор-кубанець. Але нема сумніву в тому, що большевики зробили теж саме і з населенням інших станиць, заселивши їх вірними «іногородніми», або людьми, привезеними з інших областей, переважно з Азії. Причина ненависти большевиків до кубанців подвійна: це, перш за все, погляд на них, як «клясово чуждий і ворожий елемент», як на

«куркулів», а друга причина — національна: бажання побільше знищити українців і ослабити українську націю. Свідоме нищення українців большевиками не припиняється й тепер. З цією метою большевики вивозять наших людей з рідних земель в Сибір, Казахстан; з такою ж метою останній час сотні тисяч українців большевики переселюють на «цілинні землі». Завдяки тому, що українців нараховується приблизно сорок мільйонів, знищити їх всіх большевикам покищо не пощастило Але большевики майже поголовно знищили чеченців, інгушів, карачаївців, калмиків, кримських татар. Такого явища ще не знала історія.

Застосовуючи страшний терор, большевики ставлять собі такі завдання: 1) зміцнити свою владу й забезпечити себе від можливих повстань населення, 2) знищити небажаних їм людей і цілі нації, 3) обернути населення СССР на покірних рабів, що не тільки працюють без всяких протестів на своїх поневолювачів, а навіть думають так, як їм наказують «вожді» большевиків (і інакше кажучи, перетворити їх на рабів). Про остаточне завдання, між іншим, свідчать допити ув'язнених, що практикуються органами большевицького терору. Катуючи найжорстокішим способом свої жертви, большевики вимагають від них, щоб вони визнали за собою провини, яких ті ніколи не чинили. З першого погляду це здається цілковитим безглуздям, але насправді большевицькі тортури мають на меті зламати людину, зробити її в своїх руках абсолютно покірним знаряддям. З цією метою большевики застосовують нечувано жорстокі тортури. Щоб викликати у своїх жертв найбільші страждання, вони використовують психологію й фізіологію. Тому тільки люди з вийнятково міцною волею не заломлюються під час большевицького катування; більшість же не витримують тортур і роблять те, що наказують большевицькі кати.

Жорстокі експерименти в іншій формі большевики роблять не над тисячами, а над мільйонами людей. Це не тільки 15-20 мільйонів ув'язнених в большевицьких концентраційних таборах, а все населення СССР, що живе у вічному страху, не сміє не тільки вільно діяти, а навіть вільно думати

(Далі буде)

——oOo——

Проф. Петро Чуйко

Працюємо для визвольної справи України

Сучасний Визвольний Рух Українського народу є характеристичний тим, що поважною рушійною силою його є наша молодь. На еміґрації, через свої організації, вона активно працює для допомоги Воюючій Батьківщині, а молодь на рідних землях становить головні кадри українського резистансу, який постійно в різних формах виявляє свій спротив московсько-большевицьким окупантам.

Ця боротьба з російським імперіялізмом стверджує перед цілим світом той факт, що хоч Україна сьогодні є поневолена, але вона є державна нація, яка від часу поневолення провадить боротьбу за свою незалежність. Участь нашої молоді у визвольній

боротьбі особливо виявилась після відновлення на еміґрації СУМ-у, що його створено на ідейних засадах СВУ-СУМ з 1925 р., які українську визвольну справу ставили, як головну проблему боротьби, відсуваючи різні партійно-соціяльні питання на вирішення українського народу в своїй самостійній державі.

Організація СУМ-у на еміґрації з самого початку існування поставила за ціль — боротись за Вільну Соборну Українську Державу, за християнську ідеологію, протиставляючи її марксівсько-безбожницькому матеріялізмові, що ним большевики хочуть затумати голови цілому світові, представляючи себе, як піонірів, що приходять на зміну загниваючому капіталізму. Це основна засада большевицької системи поневолення народів. Треба констатувати, що в цій найважливішій ділянці ідеологічної боротьби наші сумівці таки здобули перевагу. Сьогодні націоналістичні гасла визволення поневолених народів охопили цілий світ і тільки Совєтський Союз за допомогою залізної заслони намагається переконати всіх, що він дійсно створив «рай» на землі. Всі факти, всі документи, що приходять звідтіль, говорять про те, що там назріває криза й що ідеї СУМ-у знаходять відгук серед всіх народів, що їх охоплено сьогодні большевицькою владою. Отже ми є живими свідками того, що комуністичні гасла й їх жадоба опанувати світом — зустріли опір найближчого їх сусіда — українця, який протиставив їм свої гасла, що порушують цілу їх систему. В цьому треба відзначити, як заслугу перед нашою батьківщиною, також і працю СУМ-у на еміґрації, яка потребувала багато сил і жертв, щоб здобути своїх наслідків. А вони таки є поважні для нас і цілого світу.

Тільки завдяки невпинній праці наших організацій можна сьогодні ствердити той факт, що, всупереч большевицькій пропаґанді, українська проблема не завмирає, як це було після першої світової війни, але починає набувати значення світової. Поважні факти стверджують, що Україна після тисячолітньої боротьби за свою незалежність зараз вступає в останню фазу свого змагу, яка вже знаменує собою нову епоху, епоху вільного незалежного життя у власній державі. Найкраще розуміють це наші вороги. Коли вони сьогодні «прощають всі наші гріхи» й просять вернутись на батьківщину, то це треба розуміти не як їх ласку, а скорше як страх перед майбутнім, який захитає основи їх влади, й тому вони намагаються віддалити цю небезпеку на довший час. Очевидно, це вже є звичайний страх за своє панування. Тут большевики не мають змоги протиставити свою ідеологію, як це було 30 років тому, й можна сказати, що їх акція не буде мати успіху.

Але, констатуючи ці наші досягнення у визвольній справі, не слід їх переоцінювати й потрібно зрозуміти, що ми українці, а передусім наша молодь, нині стоїмоо на передових позиціях. Тільки від нас залежить справа остаточної перемоги над ворогом людства й нашої християнської моралі. Світ, що живе поза залізною заслоною, хоче в різні способи уникнути зустрічі з большевизмом. Тому ідея звільнення народів з-під влади комуністів зустрічає завжди спротив серед тих, які безпосередньо ними не загрожені, бо ці народи коштом поневолення інших хочуть уникнути неминучого удару.

Отже, нашим обов'язком є й далі, незалежно від постави на-

ших сусідів, продовжувати нашу визвольну боротьбу, що її започаткували наші предки. В цій справі організації СУМ-у в усіх країнах світу належить одне з головних місць, бо від постави цієї організації буде також залежати, чи ми будемо йти вперед до вирішального змагу, чи наші зусилля закінчаться на певному етапі, чого так хочуть і большевики.

Великий геній українського народу Тарас Шевченко глибоко вірив, що настануть часи, коли «заговорять і Дніпро і гори» в обороні волі України й він закликав всіх, щоб ми на той час «вставали й кайдани порвали».

Праця сумівської організації є сьогодні відповіддю на гарячі заклики нашого Поета. Ми всі віримо, що вже недалекі ті дні, коли наша молодь буде покликана до Великої справи й завершення тих задумів, що їх мав Великий Богдан — до створення Великої Могутньої Української Держави, яка дасть змогу всім народом вільно жити й працювати на засадах Божих законів на своїх рідних землях для добра всього людства.

——oOo——

Молодь під совєтами:

Боротьба запроторенців на цілині проти Москви

Українська преса на еміґрації «по-кампанійному» прошуміла над справою примусового запроторення української молоді до Казахстану і передала потім цю справу до архіву, забувши вже за неї. І в той час, коли ми, живучи у вільному західньому світові, займаємося власними щоденними дрібничковими справами, там, серед глухих, диких степів Казахстану, де пече влітку нестерпуча спека, а зимою люди падають від морозу, караються і мучаться з злої волі московського окупанта України сотки тисяч української молоді. Прикро, але мусимо ствердити і те, що неодноразово чуємо з середовища української еміґрації голоси про те, щоб в нашій еміґраційній пресі поменше писати на підсоветські питання, бо там, в СССР, мовляв, завжди «все одне і те ж» і що пишеться тут також про все одне і те ж, а це все вже остогидло. Такі голоси нічим не виправдані, бо, щоб поборювати ворога, — його треба не тільки знати, але й систематично вивчати, хоч би навіть і було «все одне і те ж». Та якраз в СССР не є все одне і те ж. Там теж в процесі життя відбуваються різні зміни, за якими ховаються величезні психологічно-ідеологічні процеси, особливо серед української молоді, які свідчать, що українська молодь не дивлячись на поневолення Москвою, фізичне нищення, запроторення на цілину в пустелі та на дикі землі, продовжує свою боротьбу з московським окупантом.

Щоб не бути безпідставними в своїх твердженнях, подаємо тут декілька яскравих фактів про стан життя та про боротьбу української запротореної молоді на цілині в Казахстані.

Недавно на пресконференції у Москві заступник міністра радгоспів СССР заявив, що чутки про зле життя на цілині молоді та що молодь з цілини самовільно втікає, не відповідають правді. А ми

на підставі писаних совєтських газет заперечуємо заступникові міністра радгоспів і заявляємо прямо в очі, що він бреше. Подаємо факти:

Газета «Комсомольська Правда» 17. 1. 19536 р. стор. 2. «... Сторож стояв біля трактористів. Закурив цигарку і несміливо раптом сказав: «Як тут тяжко жити. Залишилося лише одне — втікати». Трактористи насторожилися: «Тікати?» Виявилося, що це не була порожня фраза: з радгоспу «Степного» вже втекло 200 переселенців... Одного дня до директора радгоспу в кабінет зайшов бригадир трактористів. «Хлопці дуже сумують, другий день з вагончика на працю не виходять», — сказав він директорові. «Бо ти з ними няньчаєшся. Зірвуть ремонт — запитаємо. Карати їх треба. Лінюхи... «Садиба радгоспу знаходиться на березі озера. Засніженими вікнами дивляться домики прямо в степ. В самому центрі радгоспу — старі землянки казахських чабанів. Тут розміщений гуртожиток для молоді. В найбільшій землянці живе 20 юнаків. Стеля в землянці прогнулася, стара піч не гріє, а димить. Люди сплять на сирій підлозі, підстиляючи під себе минулорічну гнилу траву»...

«Комсомольська правда» ч. 14 ц. р. «До гуртожитку юнаків зайшов директор Толбухінський. Довго стояв на порозі гуртожитку — великого шатра. Придивлявся і привчав очі до темряви. «Чому від праці відкручуєшься?» — суворо запитав він лежачого на причах юнака. «Перестудився трохи. — відповів юнак. — Самі знаєте, працюємо на відкритому повітрі, на морозі, ніде ані погрітися, ані відпочити». «Труднощі переживати треба». «Давно про це чуємо. Досить вже обдурювати. Нехай на початках були труднощі, ми мирилися з ними, але від початків минулого вже майже два роки», — гостро заявив молодий тракторист, підводячись з ліжка...»

«Комсомольська Правда» ч. 15. 1. ц. р. ...«В нашому радгоспі дуже тяжко з харчами. Дирекція зовсім не дбає про переселенців. Вона чекає. доки за пляном привезуть до радгоспу картоплю, м'ясо, муку, хліб. Везти треба за 140 кілометрів. Плян виконується раз на три місяці, їжі вистачає тільки на місяць. А що ж їсти останні два?... Бригада Івана Шведа півтора місяця будувала телятник. Працювали сумлінно, і ось наступив день видачі платні. Прийшли до бухгальтерії, а одержувати нема чого. — Ви не будівельники і платні для вас не виписано. Швед пішов до директора, вимагав навести порядок в облікові. — Не твого розуму справа, — відрізав директор, — не подобається — забирайся!

«Комсомольська Правда» ч. 17. ц. р. «Може, Микола Олійник радгоспу «Чернігівський» в майбутньому став би механіком або інженером, якби директор А. Ковальов по-батьківськи поставився до нього. Але сталося по-іншому. Олійник написав заяву, щоб його спрямували на курси, і прийшов до директора. Зайшов до кабінету. «Як зайшов? — крикнув ще до порога Ковальов. — Лізеш, як тварина». Олійник круто повернувся і вийшов з кабінету, а за декілька днів самовільно залишив радгосп...» «Недавно в Кзил-Ту було скликано виборчу нараду. Люди зібралися, прочекали дві години, — ніхто не прийшов з начальства. Начальник ділянки Білошапко тоді прямо заявив: «Самі бачите, які у нас керівники. Ліпше давайте втікати звідси».

«Комсомольська Правда» 20. 1. 1956 р. «... До Федорівського ра-

йону Кустанайської области прибув з власною бригадою українець Леонид Дігтяренко. Стояли жорстокі морози. Поселили його з бригадою в великому шатрі.

Дуже всім запам'ятався день 3 січня минулого року. Вночі проснулися переселенці від жахливого холоду. За шатром завивав вітер, стіни шатра лопотіли, прогиналися. Виглянули з шатра, а надворі в обличчя сипе снігом і піском. Снігова буря! А ми всі без теплого одягу, валянок, рукавиць, взуття. Буря шаліла 5 днів, а за ці 5 днів молодь в сніг, мороз і вітер, обморожуючи руки і обличчя, змушена була збудувати землянки. Так ми рятувалися від морозів... А першими весняними місяцями над степом цілину вкрило більше 8 тисяч різнорідних шатер, до 2-х тисяч польових вагончиків, 7 750 залізничних вагонів, десять тисяч розбірних домиків для адміністрації радгоспів. Так ми жили серед диких степів.»

«Літературна Газета» 19. 1 ц. р. Листи з цілини. Лист від 5. 1. 56 р. ...У нас зараз пекучі морози, до 45 ступенів. Хтось не закрив цистерну. Нам наказано закрити ляду, через яку витікало пальне. Що робити? Як закрити ляду? Уявіть собі мороз в 38-40 ступенів, а наші руки по лікті в дизельному пальному. Глянув Анатоль на власні руки, а вони відморожені. Я негайно свої руки розпочав відтирати снігом, а Анатоль побіг до вагончика. Це йому даремно не пройшло, лежить бідака в лікарні, а я відморозив собі пальці...»

«Літературна Газета» ч. 8 ц. р. ...«Добрий день, дорогі друзі! Відбулися у нашому радгоспі комсомольські збори. Збори були дуже бурхливі. Багато говорилося про труднощі життя на цілині. На зборах обговорювали поведінку комсомольця Юшка. Він працював прицепщиком — приходив на працю і відходив, коли забажалося. Оголосили йому на перший раз сувору догану, але він не виправився. Ми його виключили з комсомолу. Але на Юшка не подіяло це, навпаки, він навіть погрожував нам всім і сказав, що прийде час, коли він з нами порахується. Сказати правду, ми трохи були перелякалися».

Так виглядає правдиве каторжне життя на протязі двох років української молоді на цілині. А її заслано туди, за відомостями газети «Молодь України», 350 тис. з України. За два роки Москва на цілину заслала з України 1,2 мільйони українського населення. Згідно промови Хрущова, на нараді цілинників, яка відбулася в Москві 20 січня цього року, форсування щодо опанування цілини в Казахстані припиняється. Москва вже зробила свою каїнову роботу, запроторюючи українців до Казахстану. В наступних роках розпочнеться виселення до Східнього Сибіру на Далекий Схід, — так заявив Хрущов. Отже, як твердили ми і раніше, запроторення відбувалося не за добровільним зголошенням, як про це твердила раніше совєтська преса, а примусовим шляхом.

Ми не можемо мовчати тут, на еміґрації, та займатися своїми різними дрібничковими еміґраційними справами, та забувати про наших братів і батьків, які караються сьогодні на цілині. Геноцид українського населення продовжується. Українська еміґрація, якій рідні землі доручили бути амбасадорами на чужині, мусять виконати покладений на неї обов'язок і не забувати при кожній нагоді протестувати проти винищення українського населення червоною Москвою, проти окупації України, проти її поневолення!

З життя молоді інших народів:

Князь Ніко Накашідзе

Грузинська молодь у національній боротьбі

Грузія в своїй багатовіковій історії вперше в 19 ст. втратила свою державу. Вона часто перебувала в залежності від інших держав-імперій — Персії, Риму, арабів, Візантії, монголів, Туреччини, була навіть підкорена, але завжди зберігала свою державу й мала свого короля. В 1801 році Росія підступно й злочинно порушила договір з Грецією й окупувала її, а королівська родина була заслана до Росії. Коли генерал Лазарев прийшов заарештувати королеву-матір Марію, вона власноручно заколола його кинджалом.

Безперервні повстання проти російських володарів тривали до 1832 р. Але народ був уже фізично вичерпаний попередніми війнами проти турків, персів і треба було змінити тактику боротьби, щоб зберегти фізичне існування. Країна була розорена, спустошена й треба було економічно оздоровити її. Боротьба була перенесена на культурний ґрунт, бо з моментом окупації було запроваджено російську адміністративну владу й у всіх ділянках життя йшла повна русифікація.

З 60-х років з'являється нове покоління під проводом духового вождя народу Іллі Чавчавадзе, яке, з одного боку, провадить національно-політичну боротьбу, а з другого боку — соціяльну.

І. Чавчавадзе публікує «Нотатки мандрівника» й там подає розмову з одним селянином, який на запитання, чим він незадоволений, адже уже життя мирне, спокійне, відповідає: «Який спокій, коли вдома сам ти не господар? Наша голова повинна належати нам самим.»

Розмова ця провадилася біля гори Казбек, там, де, за переказом, колись був прикутий Прометей. І. Чавчавадзе, дивлячись на Казбек, пише: «Ти піднісся гордо у височінь неба, тебе не досягає стогін народу, ти вічно холодний і спокійний. Заберіть від мене спокій ночі й дайте мені світлий день з його віруванням і боротьбою.» Ці слова стали гаслом для майбутніх поколінь. І молодь свято зберігала це в серці, кинулася в бій і не боялася жертв.

Для українських друзів буде цікаво відзначити тут, що один з цих тодішніх духових вождів, великий національний поет Грузії Акакій Церетелі писав, що націоналізму він навчився в Тараса Шевченка в Петербурзі. Пізніше одним з помітних національних політичних діячів українського походження був Г. Вольський. Він був і поет-лірик, і його вірші перекладені на музику та стали народніми піснями.

Молодь кожного покоління була охоплена революційним духом і завжди стояла в перших лавах революційної боротьби проти російського деспотизму. Вона була завжди організована. Перед першою великою війною зросли й зміцніли лави національного руху тоді так званих «сепаратистів» і вже були міцні нелеґальні організації цього руху. Вони мали свої органи-пресу не в Грузії, але за кордоном, де можна було вільно все писати. За кордоном

були представники цього руху на чолі з професором Михайлом Церетелі.

Коли спалахнула революція 1917 р. й російський фронт зруйновано, Грузія опинилася у досить тяжкому становищі. З одного боку посунула з фронту дезорганізована маса вояків, з другого боку йшли вперед турки, маючи намір зайняти ввесь Кавказ, а в самій країні російські большевицькі елементи намагались захопити владу й влаштовували заколот та повстання. Треба було організувати самооборону й формувати частини. І ось уся молодь, як один чоловік, пішла в національні військові частини й з честю виконала свій обов'язок, з молодим ентузіязмом кинулася в бій і принесла багато жертв і вона врятувала країну.

Коли в 1921 р. совєтська Росія напала на Грузію, знову майже вся молодь пішла захищати батьківщину і багато-багато юнаків принесли в жертву своє життя.

Після окупації Грузії знову ж молодь почала відкриті демонстрації проти російсько-совєтських володарів. Совєтські кати відповідали жорстокими репресіями й в'язниці були переповнені молодими (серед них був тоді й автор цієї статті). Але вона не злякалась переслідувань і перейшла на нелеґальну працю. Систематично видавались листівки, відозви, брошури й газети. В цій нерівній боротьбі грузинського народу проти російських загарбників молодь стояла в перших лавах завжди. Коли в 1924 р. спалахнуло в Грузії загальне народнє повстання, яке було придушено в морі крови, серед багатьох тисяч розстріляних були сотні молодих.

Знову таки після такої катастрофи народ був змушений змінити тактику боротьби, бо загарбники нещадно винищували всіх, хто тільки насмілився не підкоритися. Під міцним тиском цього народнього руху й духової незламности грузинські комуністи були змушені відступити. В їх лавах народилась опозиція проти Москви, відома пізніше під назвою «національний ухил». Але Сталін за допомогою своїх співбійців Орджонікідзе — Берія жорстоко розправились з ним, і в 1935-36 роках були розстріляні визначні комуністи — народні комісари й високі партійні достойники, а в 1937-38 рр. Берія за наказом того ж Сталіна винищив усіх їх. Але доля жорстоко відплатила самому Берії та його прибічникам, згодом і вони самі стали жертвами терору.

Тепер російська совєтська влада намагається запевнити народ, що всі ці розстріли були самовільно проведені «зрадником Берією». Але такими байками вони не обдурять народ, бо й тепер тривають розстріли й репресії проти грузинських комуністів. Про причини цього говоритимемо нижче.

В ті часи терористичного розгулу Сталіна й Берії були знищені сотні представників грузинської інтеліґенції — вчені, письменники, поети, артисти, лікарі, інженери та інші.

Терор цього періоду навів жах на народ і це мало свої наслідки. Стояло питання про фізичне існування маленького народу; ворог не милував нікого й нічого.

Інтеліґенція, щоб заховатись від дійсности, перенеслась у минуле. Наукові досліди, романи й усе, що вони пишуть, торкаються лише минулого, там шукають вони потіхи, з одного боку, й цим уникають сучасности — з другого боку.

Але ворог не спить і вимагає зображувати дійсність, життя «щасливої совєтської людини» й висвітлювати совєтське будівництво.

Але все це їм не вдається й тому часто бувають напади в пресі на грузинських учених, письменників тощо. Фізіолог Береташвілі не хоче визнати принципів Павлова-Мічуріна (також вірмен Орбелі). Не вдається їм зламати народнього духа.

Нинішні пануючі комуністи в Грузії всі без винятку належать до нової генерації, старих зовсім немає. Вони всі пройшли грузинську школу, вчились в Грузинському університеті, тому їх психологія зовсім інша. Без сумніву вони в своїй підсвідомості наставлені національно. Вони проти панування Москви, вони самі хочуть бути господарями в своїй країні. Вони не визнають росіян «старшим братом». Характеристичним для настрою їх є один роман молодого письменника. В цьому романі ведеться розмова між двома молодими й один з них каже: «Чому росіяни старші брати, адже наша культура й історія значно старші?»! Звичайно, критика напала на автора, але факту цим вилучити не вдалось. «Комсомольська правда» часто нападає на грузинський комсомол, що він політично відстає, що в ньому все ще «ворожі елементи» й що численні відомі члени беруть участь у церковних святах і зовсім не цікавляться партійними доктринами. Грузинські соціял-демократи одержали з Грузії відомість, що в'язниці там переповнені молоддю «за лайки, образи й побиття росіян».

Німецькі військовополонені, що перебували в Грузії й повернулись, розповідають про безмежну ненависть грузинів до всього російського і з презирством дивляться на росіян. Коли раніше був «національний ухил», то тепер одверта національна боротьба.

Особливе обурення народу викликала відправка тисяч юнаків і дівчат до Сибіру, Туркестану й до Алтайської области на працю. Всіма засобами саботували грузинські комуністи проти цього переселення. Москва відповіла репресіями. В червні 1952 року був заарештований секретар партії К. Чарквіані за те, що він підтримував «національні тенденції» в партії; його заступник І. Мгеладзе, який доповідав Москві, що партія очищена від чужих елементів, був сам у квітні 1953 р. заарештований за ті ж «гріхи». В жовтні 1953 р. був заарештований голова уряду Вакрадзе й секретар партії Мерцхулава, який був призначений на місце Мгеладзе.

22 лютого 1954 р. радіо Тбилісу повідомило, що 3 000 грузинських партійних керівників знищено. А у вересні минулого року були розстріляні колишні міністри Рухадзе, Рапава, Церетелі та інші партійні достойники. Чистка в Грузії переводиться безперервно.

Грузинські комуністи не користуються довір'ям Москви й систематично піддаються репресіям. Таким чином грузинські комуністи, а вони всі з молодого покоління, змушені вести нелегальне існування.

Москва хоче задушити грузинський дух і зробити з грузинів невільників. Це їй не вдалось і не вдається. Грузин з природи любить свободу, краса країни настроює його романтично, й почуття любови охоплює всього його. Вже через це він не може підкоритись матеріялістичній доктрині й прийняти життя без

краси, без почуттів. Він увесь пройнятий національною гордістю й не визнає чужинецького панування.

Іншими шляхами, іншою тактикою, але національна боротьба проти московського панування в повному розпалі. І цього разу в перших лавах стоїть грузинська молодь.

Поодинокі відступники Москви цілковито ізольовані й почувають себе відкинутими.

Є правдою, що молоді поети під примусом виспівують оди й гимни володарям, але коли читати інші їх вірші, де вони виспівують свою країну, красу її природи, любов і поеми про національне минуле, тоді почувається, як міцно б'ється їх грузинське серце й який міцний їх національний дух.

Загальне лихо ще більш об'єднало всі поневолені народи Совєтського Союзу. Тісний зв'язок і дружні зустрічі між українськими й грузинськими письменниками, вченими, взаємні гастролі театрів тощо, ніщо інше, як демонстрація проти Москви й маніфестація дружби наших народів. Цей зв'язок між народами — запорука нашої перемоги.

Ми віримо в силу наших народів і з цією вірою дивимось у майбутнє. Не бути московському пануванню! Російська імперія впаде й наші народи повстануть.

І. Халява

Спомин-сон

Я бачив рай і був в раю.

Густий та буйний ліс там навкруги.

Ріка бушує, як тигриця, скубе зубами-хвилями останні осінні оздоби берегів.

Ось там я був. З товаришами ішов убрід через ріку. На нас чекали по тім боці, — на підмогу.

Огонь, вода, негода, кулі — ніщо не в силі було спинити похід життя супроти смерти. Ми перейшли.

Село палає. Ревуть мотори на землі і задихаються ворожі гаківниці. Свистять шалено кулі і клекотять зловіщо в сухім повітрі ворожі канонні ядра. Затягують і рвуться. Рвуть Рідні Ниви, високо підкидаючи у повітря сприявлені шматки землі.

Із скорострілом я чатував на ворогів, готовий вдарити у спину. І дочекався...

Ще тяжче гупали канони, ще ближче рвались ядра, а ми сміялись, що накінець згадано і про нас. Сміялись смерті в вічі, бо не по нас ішла...

Канони помалу глухли. Хрипли горлянки мінометів. Стихали мотори ворожих панцерів. Розпочинавсь кінець.

Затихло...

І рай перетворивсь у тихе наземне пекло...

Довго ще шукали ми недобитків, розглядаючи навколо і всюди. І завмирала наша лють...

Заскоро рай відходив. У серце спокійним вужем вкрадалась туга. І з тим заснув...

Заснув, у сні чуваючи. Чатую кожну мить на ворога.

Осінь, 1945.

Література:

В. П.

Геній Тарас Шевченко

Скрізь ми читаємо, й усі ми знаємо, що Тарас Шевченко був — геній, цебто така сильно талановита людина, що своїм талантом перевищує всіх і собі сучасних і теперішніх людей, що його думки, які він склав у своїх творах, геть-геть виходять поза рямки тих думок, що їх мають не тільки звичайні люди, але й із найвизначніших найвизначніші. До того долучується ще й той спосіб, яким ці думки висловлені. Він такий, що відразу нас дивує своєю незвичаністю, небувалістю.

Вчені люди здавна займаються справою, в чому проявляється геній мистця. Ці думки хочемо прикласти й до Шевченка, щоб ми собі усвідомили, в чому саме геніяльність нашого Кобзаря.

Головну різницю між генієм і звичайним талантом у мистецтві визначні европейські вчені бачать у праці мистця над самим собою, над своїми творами. Праця ж ця складається з двох частин: із задуму самого твору та з того, як той задум мистець у творі переведе. Творити можна — свідомо, наслідком довгого передумування, приготовання, або й **підсвідомо** — прийде думка, запалить душу, і зараз вона виливається чи на папір, чи на полотно, чи на камінь. В першому випадку найважніша річ — продумування, розум, у другому — відчувальність (інтуїція), відчування. В першому випадку ми маємо до діла із звичайним **талантом** (бо ж хто не має ніякого таланту, той, хоч як довго думав би, нічого не придумає, і його твір буде без таланту, — нічого не вартий), у другому — з генієм. Талант хоче творити, тим то збирає матеріяли, заки стане до діла, геній творить, бо мусить творити, й навіть проти власної волі.

Шевченкові твори всі творені з глибокого зворушення, наслідком якого він мусів творити. Наприклад, він почув про смерть свого приятеля, що поляг у царській боротьбі з племенами Кавказу, його це так зворушило, що він одразу написав геніяльну поему «Кавказ». Цю поему проказував великий біль, що його приятелеві «не за Україну, а за її ката довелось пролить кров добру, не чорну...» Так говорить геній Шевченка... Є якась подія, що його зворушує, і зараз безпосередньо постає поема. А ось такий, хоч і великий талант, як Панас Мирний збирає матеріял до великого твору «Пропаща сила», розбирає все (аналізує), що має під рукою й так творить. Шевченко з'ясовує згори свою думку в образі грецького бога Прометея, що його карають за добро, принесене людству (вогонь). До того образу достроює матеріял із боротьби Кавказу та глумить собі з облуди царської Росії, яка обкрадає з волі цілі народи — що за ними є «правда святая».

Опрацьовуючи мистецьку думку, талант звертає увагу на форму й техніку (Тичина, Вороний), тим то він творить довго, шліфує форму. А Шевченко — як геній — кладе натиск на задум (концепцію) й на зміст, а творить свій твір з одного впливу надхнення, чи піднесення. Це видко, напр., із «Наймички». Ця пое-

ма захоплює не тільки думкою саможертви матері, але й розвитком напруження, зв'язаного з поступовим відслонюванням закритої для нас до останнього віддиху тайни наймички.

Друга прикмета геніяльности Шевченка — це його **жертва особистого добра для загальної високої** (об'єктивної) **цілі**, як у Данте, Камоенса, Віктора Гюго. Для тієї цілі жертвував Шевченко своїм власним щастям, цілим своїм життям і не відступив від цієї думки, не пішов на ніяку злагоду, навіть вернувшися з неволі. До того часу мав сміливість кинути в очі царату «Кавказ» і «Сон», де висміяв не тільки Петра І., того «людоїда-змія», але й самого царя Миколу з жінкою — а після визволення написав свої вогненні «Неофіти» з тією самою думкою.

Третя прикмета, знаменна для Шевченкового генія, це те, що він все відразу обхоплює ядро або навіть суть справи, поминаючи несутні подробиці. Це видко хоч би з «Посланія».

Четверта прикмета замітна в усіх геніїв, за свідоцтвом хоч би Фіхте або Карляйця, — що Шевченко сполучує в собі найбільшу об'єктивність (предметовість) із найбільшою суб'єктивністю (підметовістю) в згідливій, гармонійній цілості (пор. Шіллер у творі «Вільгельм Тель» або Данте в «Божественній комедії»). Візьмім хоч би «Неофіти». Під переслідуванням християн римським цісарем Нероном (предметовість) Шевченко думає про переслідування нового покоління України царем (підметовість); це покоління, готове на смерть для України, потягне за собою страшне.

П'ята прикмета, замітна в кожного европейського генія, що Шевченко в своїх творах дає, з одного боку, революційний, з другого — консервативний, цебто прихильний до старого, до того, що існує, зміст. Що воно так, показує його велике почитання всього старого, святости могил. Бо, як геній, він знає, що, де є могила, там прийде воскресення. Він ставить **міст між минулим і майбутністю** цілим рядом історичних поем.

Шоста прикмета, замітна у всіх геніїв людства, — є **любов правди**, яка виступає в усіх творах. Шевченко, як усі генії, шукає її, знаючи споконвічний закон, що тільки те, що було в минулому сутнє, повернеться знову слушного часу.

Сьома прикмета Шевченка, як у кожного генія, є його оптимізм, який був у Леонарда да Вінчі, Бетговена та в Шекспіра, ця віра в поступ, віра в кращий світ, віра в перемогу моралі, в час, коли «врага не буде, супостата, а буде син і буде мати і будуть люди на землі», віра в любов, і правду, і добро, «добро найкращее на світі — то братолюбіє...»

З цією прикметою віри в кращий світ в'яжеться восьма прикмета генія, це — **любов людей і рідної землі** та всього, що служить на користь загалові й може бути джерелом захоплення.

Дев'ятою замітною прикметою Шевченкової геніяльности є **обожання матері**, як це бачимо в інших геніїв світу. Шевченко створив ряд поем, де змалював саможертву матері. Згідно з найвищим ідеалом усіх геніїв і всіх вір, Шевченко каже:

У нашім раї на землі
Нічого кращого не має,
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим...

Той образ виступає в найкращому творі християнського ма-

лярства, у «Сікстинській Мадонні» італійського генія Рафаеля, що жив у XVI. ст. Такий образ знає єгипетська віра, що малює богиню Ізіду з малою дитиною на руках. Те саме бачимо в індійській вірі, у вавилонській, скрізь — богині з дитиною на руках.

Дев'ята прикмета геніяльности Шевченка, це його **пророче передчування будучини**, яким він перевищує всіх поетів східньої Европи. Цим він зближується до пророків Старого Завіту, таких, як Осія або Єзекіїл.

Це ж він заповів вибух революції в Росії, це ж він предсказав у «посланію» й ту соціяльну революцію з її великою жорстокістю:

Розкуються заковані люди;
Настане суд, заговорить і Дніпро і гори —
І потече сторіками кров у синє море
Дітей ваших; — і не буде кому помагати,
Одцурається брат брата і дитини мати;
І дим хмарою заступить сонце перед вами,
І на віки проклянетесь своми синами!

Так само він заповів повстання України, що вона «встане, світ правди засвітить».

Одинадцятою прикметою поезій Шевченка, як справжнього генія, є невмирущість його творів та їх вічна свіжість, бо вони мають вічну вартість. Смерть є міркою таланту й генія: після смерти слава таланту потухає, та слава генія, як каже Емерсон, зростає. Смерть Шевченка принесла зріст йогоо слави, бо він, як геній, творить з вічних вартостей нації нові цінности, яких за життя генія ще не розуміє сучасне йому громадянство, а розуміє покоління пізніше, зріле зрозуміти геніїв світогляд. Так воно було й з Шевченком, що переріс тогочасне українське громадянство на сто років. Багато часу треба було, щоб виросло покоління, зріле до того, щоб жити думками Шевченкового генія.

Дванадцятою прикметою творів Шевченка є така їх питомеиність, своєрідність, оригінальність, що їх наслідувати не можна — і це є, за французьким поетом Шатобріяном, головна прикмета генія. Окрім цього, дуже тяжко поезію Шевченка перекладати на чужі мови, бо вона виросла з кореня нації й вибрала чисто національну форму, яка затрачує свою співучість і різноманітність у чужій мові.

Окрім цих головних прикмет, виступає у Шевченка, як у всіх геніїв мистецтва, велика пильність, незвичайна скромність, почуття своєї гідности й любов до самотности, якої потребує геній, щоб зосередити свого духа.

На основі цих прикмет вдачі, творчости й поезій Тараса Шевченка, ми приходимо до безперечного висновку, що Шевченко — геній думки і слова української нації, найбільший геній від розвалин княжої України, що її генієм був автор «Слова о поклу Ігоревім». Велике слово Т. Шевченка грає всіма барвами сонця, від нього оживає душа нації, росте й розвивається...

Тому його «Кобзар» є книга мудрости для України, тому всі українські партії вважають Шевченка речником своєї програми, тому як українська думка зі зростом нації поширюється, то все покликується на Шевченка, як на криницю кожної нової думки, нової мети.

Сергій Якимович

Мідень Андрія Войнаровського

Наприкінці липня 1876 року маленька запорошена бричка, в якій сидів сухорлявий, невисокий на зріст, студент Петро Ілляшенко, в'їхала на подвір'я старого Горбенка, що було на краю села Войнарівки на Київщині, упираючись у саму смугу чорного грабового лісу.

Щойно погонич спинив коні коло Горбенкового ґанку, як Ілляшенко, прудко скочивши з брички, енергійно струсив свій вкритий порохом балахон, наказав погоничеві рушати до стайні, а самий швидко подався до привітно розкритих дверей старосвітського будинку. На подвір'ї і в самому будинку наче нікого не було...

А проте це Ілляшенка не здивувало, він досить часто гостював у Горбенків, добре знав їх звичай, а тому, увійшовши у затишні кімнати, почав голосно гукати:

— А чи є тут хто живий? Гей, Андрію, де ти?

Не дочекавшися відповіді, Ілляшенко вирушив просто до покою молодого Андрія Горбенка, свого найкращого приятеля з Київського Університету.

Тихо розчинивши двері Андрієвої кімнати, Ілляшенко, на своє здивування, побачив Андрія за незвичайною і несподіваною справою: він сидів за столом, з суворим і замисленим видом і, наче забувши про все, перегортав великі сторінки якоїсь грубої, великого розміру церковно-слов'янської книги.

— А це ти? — промовив Андрій до свого приятеля, не відриваючись від книги.

— Що з тобою? Хворий, чи що? — перепитав його Петро.

— Ні, так нічого!.. Думки гірше за хворобу! — відповів Андрій. — А ти звідки?

— З пошти... З Ставищ... Дуже багато новин... Листи, газети, журнали... А тому я відібрав усе для вас і для себе і приїхав до вас...

— Ага! А що там пишуть? — якось автоматично промовив Андрій.

— Ех ти, байбаче таращанський! — накинувся на нього Петро. — Він ще питає, що там пишуть?.. Ось, дивись та читай!.. Ось «височайший» декрет підписаний в Емсі — про цілковиту заборону українського слова, друку, вистав... А ти ще питаєш, про що пишуть?..

Але тут раптом Петро змінив свій підвищений голос, бо до Андрієвої кімнати ввійшов старий Горбенко, вже літня сивовуса людина, з веселим і приємним обличчям.

— А хто тут репетує, як не Петро? — жартуючи промовив старий Горбенко. — Так і знав, що це Петро... Але ви добре зробили, що тепер саме завітали до нас... Розважте хоч трохи Андрія, бо лише погляньте на нього — він наче з глузду з'їхав!.. Увесь час носиться з отією старою Євангелією, днює і ночує з нею, навіть смажить її на вогні і сушить на сонці.

— Та що ви, тату! — незадоволено промовив Андрій.

— Чого ж буду мовчати? — відповів старий Горбенко. — Петро свій чоловік, а може, а може колись і цілком своя людина буде, як Галя підросте!..

Тут вже зніяковів і самий Петро Ілляшенко і, червоніючи, промовив:

— Нічого не тямлю! Хто кого сушить? Хто кого смажить?..

— Та звісно, не Галю, а цю Євангелію! — знову розсміявся старий Горбенко. — А чи знаєте, Петре, чого варта оця Євангелія? — і тут старий Горбенко, піднісши пальця догори, почав урочисто говорити:

— Ця книжка — наш великий скарб... Вона у нас родова, ще з діда-прадіда... Вона вже у нас понад сто тридцять років... Ця Євангелія друку ще за часів Петра Могили і належала вона самому Андрієві Войнаровському, улюбленому небожеві нашого славнозвісного, вічної пам'яти, гетьмана Івана Мазепи. Оцю Євангелію ще 1745 року приніс до мого прадіда з самого Сибіру якийсь невідомий козак, що був на засланні разом з Андрієм Войнаровським в мерзенному Якутському... Лише згадайте, тільки через п'ять років, вже після смерти безщасного Андрія Войнаровського...

— Але, що таїти, в нашому роді живе давній переказ, що Євангелію цю Андрій Войнаровський не дарма переслав з далекого Сибіру до своєї сестри, що була одружена з нашим предком Левком Горбенком, який і вчився разом з Андрієм Войнаровським в Київській Академії і був разом з ним і за кордоном ще до трагічної Полтавської баталії...

— Багатий був Андрій Войнаровський, а проте наш Левко Горбенко нічого не мав за жінкою, крім невеличкого маєтку в оцьому селі... Де поділися його скарби — це нікому невідомо... А скарби були у нього чималі... Отже, не дивуйтеся, що мій Андрій сушить голову над цією книжкою... Колись, у свій час, всі наші Горбенки: і я, і мій батько, і мій дід, і мій прадід, тратили розум над нею, але її таємниці не розгадали... А тому в нашому роді є така неписана потайна постанова: коли старший з синів дійде до повного віку, то він мусить знати таємницю нашого роду, яка захована в оцій книжці...

— І ось, як тільки Андрієві минув 21 рік і він дійшов до повного віку, то й показав я йому оцю Євангелію, що лежить у мене схована у скрині вже багато років. А тепер я і сам собі не радий. Дивіться, що сталося з Андрієм — не спить, не їсть, вічно товчеться коло цієї книжки, але все дурно й дурно...

— Та ви ось самі краще подивіться! — і тут старий Горбенко взяв зі стола велику Євангелію, обережно її розгорнув, перекинув кілька аркушів і показав юнакові стару і немудру гравюру XVII століття — в'їзд Христа до Єрусалиму, — де під нею на чистому полі було написано старовинним рукописним письмом, з різними гачками, хвостиками і кривульками такі надзвичайні рядки:

«Біле поле — чорне насіння;
Хто його сіє, — той розуміє.
Моїм близьким і кревним
Андрій Войнаровський рукою
власною на Божій дорозі 1740
року в Якутську, на Сибірі.»

— Ну, а що? — з задоволенням промовив старий Горбенко, побачивши, як спалахнув та замислився і Петро Ілляшенко. — Що і ви свого язика тепер прикусили? Отже, не дивуйтеся тепер, що всі ми Горбенки — з діда-прадіда — тратили розум над цими

рядками... А проте ніхто з нас не міг збагнути таємниці цих рядків... Певно, це не про нас письмо. А тому, панове студенти, не морочте собі голови, а ходім краще обідати!..

Старий Горбенко, не поспішаючи, вийшов з Андрієвої кімнати, щоб дати потрібні накази, а молоді юнаки ще пильніше почали вдивлятися в загадкові рядки, але ради собі не могли дати, і загадкові рядки так і залишилися для них лише звичайними скорописними рядками.

— А навіщо ти смажив і сушив на сонці оцю Євангелію? — спитав у Андрія Горбенка Петро Ілляшенко.

— Думав, що там є написи таємним чорнилом, — відповів Андрій. — Але, що я не робив, то я ніде не виявив такого напису!..

— А ще що ти робив? — знову запитав Петро.

— Та вже досить з мене! — з серцем промовив Андрій. — Краще я заховаю ту Євангелію до скрині та чекатиму, що мій майбутній син буде розумніший за батька... Я вже мало не здурів, а проте ці загадкові рядки так і залишились для мене химерним вимислом Андрія Войнаровського. Навіть мені соромно, що моє ім'я однакове з ним...

— А ну, філософи, покиньте це, та йдіть краще обідати! Ну, що зрозуміли? «Сіє» не переливки... Це вам не лекції ваших великорозумних професорів. Тут велика таємниця: «Біле поле — чорне насіння. Хто його сіє, той розуміє»! — так каже наш народ... і нам лише соромно, що не нам збагнути таємницю цих рядків... Та що там казати, ходімо краще обідати!

В цю ж мить Петро Ілляшенко якось по-чудному скинув очима на старого Горбенка і почав шепотіти про себе: «Сіє — сіє; сіє — сіє; сіє з титлом!»

— Ну бачу, — розсміявся старий Горбенко, — що тепер і ви до пари моєму Андрієві! Але краще ви все покиньте та йдіть таки обідати!..

Обід пройшов якось мовчки. Таємниця загадкових рядків наче всіх приголомшила, і всі розмови і поодинокі слова були коло неї. Тільки після обіду старий Горбенко почав розпитувати про останні новини і, почувши про Емський декрет, схвильовано сказав:

— А все таки наша справа не загине, як не загинула вона ще за часів, вічної пам'яти, Андрія Войнаровського... Хай пером буде йому земля, бо він справді був одним з перших свідомих борців і мучеників за волю України; не дурно отой Петро І вдався до найчорнішої зради і до великих хабарів, щоб заарештувати в Гамбурзі Андрія Войнаровського та заслати його на Сибір, аж до самої смерти... — на очах старого Горбенка навернулися сльози. — Та що вам більше казати!.. Залишайтеся вже тут самі, а я, по козацькому звичаю, коли не гуляю, то по обіді відпочиваю, і старий Горбенко підвівся, залишив молодь та пішов до своєї кімнати.

Студенти і підліток Галя не залишилися в покоях, вони вирушили до старого саду, що межував з грабовим лісом, і розкішно розташувалися в холодку під наметом старого, високого, в три обхвати, дуба. В холодку вони повели свої розмови, де плуталося нове й старе, і таємниця Євангелії, і останні газетні новини. Багато говорили та згадували про сумну долю Андрія Войнаровського, про його життя та про його смерть 1740 року, про його заповіт-

Євангелію, що так несподівано опинилася в Іхній Войнарівці, а особливо говорили про загадкові й незрозумілі рядки...

Під час розмови навіть флегматичний і кремезний Андрій так розхвилювався, що вигукнув з гнівом:

— Та трясця всім тим капосним царям за їх безглузді декрети! Безщасна наша Україна... А якби розгадати цю таємницю, то, може, тоді й не так заграли б наші музики?..

— А ти правду кажеш, Андрію! — промовив Петро Ілляшенко. — Я ось увесь час уперто думаю про цей напис, і що більше я мислю, то все мені більше здається, що наче в мене в голові виринає якась немов перша зачіпка до розгадки. А тому я тебе дуже прошу, дай мені на деякий час ту Євангелію, бо їй однаково, де лежати, чи в мене, чи в тебе в скрині...

— Якщо тобі голови своєї не шкода, то бери з собою ту Євангелію! — без вагання погодився Андрій. — А тепер ходімо до хати, бо на нас там вже чекають.

Молоде товариство знову пішло до покоїв, де під час жартівливих розмов, пундиків, пиріжків і запашного чаю час проминув зовсім непомітно. Вже лише надвечір Петро Ілляшенко, подякувавши за хліб-сіль і ласку, вирушив до своєї Любчі, не забувши й про те, щоб захопити з собою і знамениту Євангелію.

Ось минув уже тиждень, за ним другий і третій, а про Петра Ілляшенка ні слуху, ні духу. Навіть старий Горбенко почав дорікати синові, навіщо він збив з пантелику Петра Ілляшенка, бо хоч Петро і дуже розумний юнак, але він тут нічого не придумає.

Але раптом, після однієї з таких розмов, якось серед глупої ночі, коли все покотом спало, на подвір'ї несподівано загуркотіли колеса, чути було, як коні зупилися коло ганку, і хтось з усієї сили почав стукати у вікно, вигукуючи:

— А ну, швидше вставайте! Відчиняйте! Геврика! Геврика!*)

— Та це Петро! — зірвався спросоння Андрій. — Чи не збожеволів, бува, коли в таку пору приїхав? Та зажди бо! Шибки поб'єш! Ось зараз! — і молодий Горбенко прожогом метнувся до дверей впустити несподіваного нічного гостя, а старий Горбенко, засвічуючи лямпу, шепотів: «Не маю віри, не маю! Цього не може бути!»

В ту хвилину до кімнати вскочив Петро Ілляшенко. Обличчя йому змарніло і зблідло, але очі горіли незвичайним завзяттям.

— Знайшов розгадку! — схвильовано і радісно вигукнув він.

— А чи не брешете часом? — як завжди, жартуючи, спитав старий Горбенко.

— Ні, правду кажу! Якби ви не сказали: «Сіє, сіє», — то ніколи б і не домислився!

— Та годі! Кажіть бо краще, яку ви там «геврику» знайшли?

— А ось ви самі краще погляньте! — промовив Петро і, поклавши на стіл Євангелію, витяг з неї аркуш паперу. — Дивіться! — І перед очима здивованих присутніх він розгорнув папір, де було лише декілька рядків, виписаних поспіль великими церковно-слов'янськими літерами:

Горбенко старий і молодий довго дивилися на ці дивні рядки, але старий Горбенко не стримався і промовив сердито:

---

*) Геврика — грецьке слово: «я знайшов».

— Нічогісінько не розумію в оцій абракадабрі!

— Заждіть, татуню! — сказав і собі Андрій. — Ви краще дайте трохи опам'ятатися Петрові та дайте йому щонебудь перекусити, бо лише гляньте на нього, ледве на ногах стоїть!

— Ось я зараз! — і старий Горбенко похапцем побіг до сусідніх покоїв, чути було, як він шарудів у буфеті, і на столі швидко з'явилися різні холодні страви: сало, хліб, сіль, зелені огірки і чимала карафка старої дулівки.

— Перш, ніж ви почнете нам пояснять, то вип'ємо за здоров'я нашого Соломона, бо бачу, що буде з вас неабияка людина! — і старий Горбенко заходився частувати змарнілого і зголоднілого Петра.

Коли Петро Ілляшенко трохи підживився, а разом з ним і Горбенко, то вони почали просити розповісти їм докладно ,як він домислився до цієї розгадки і що визначають чудернацькі рядки, які лежать на столі перед очима.

— Та ось так! — почав поволі розповідати Петро. — Пригадуєте, як ви мені сказали «сіє — сіє»? Тоді мене вразило, що зміна наголосу відразу змінила значення слова. А коли я повернувся до Любчі, то ці слова «сіє з титлом» не виходили мені з думки. Я тоді почав ще уважніше придивлятися до цих чудних рядків і звернув особливу увагу, на те, що над «сіє» стоїть титло. Значить, тут справа не така вже проста, бо з титлом — це слово вже не слово, а звичайне число 215, як воно пишеться церковно-слов'янською мовою.

Додумавшись до цього, я відразу кинувся до двісті п'ятнадцятої сторінки Євангелії. Спочатку я нічого не знайшов, а проте, коли я проти світла почав придивлятися до кожної літери, то побачив, що деякі літери відзначені наскіс чи то нігтем чи чимсь іншим. Ось самі погляньте на цю 215-у сторінку і побачите на власні очі перекреслені літери. Я швидко почав перегортати далі всі сторінки і переконався, що всі відзначені наскіс літери доходять тільки до 300-ї сторінки: і ні попереду, ні вкінці — їх немає.

Тоді я й зрозумів, що ці рядки і є чорне насіння на білому полі, на яке й натякав Войнаровський у своїй наче простій і немудрій загадці. Я взяв тоді олівець і почав ретельно виписувати літеру за літерою в тій черзі, в якій вони були, починаючи з 215-І сторінки, а що вийшло,то ви щойно побачите самі...

— Та що ж можна зрозуміти з цих голих рядків? — знову жалібно промовив старий Горбенко.

— Та ви, тату, не заваджайте, а краще слухайте, що далі казатиме Петро! — з притиском сказав Андрій.

— Коли я виписав ці рядки, — і Петро знову почав продовжувати свої пояснення слухачам, — я теж нічого не зрозумів. Тоді я почав думати про те, коли й де це було написане. Немає сумніву, що ці літери відзначив сам Андрій Войнаровський в останні дні свого життя. Відомо теж, що Войнаровський наказав теж своєму козакові невідмінно передати цю Євангелію своїй сестрі або її чоловікові Левкові Горбенкові, які й жили тоді у Войнарівці. Якщо це так, то це був добре відомий для них спосіб передачі таємним письмом потрібних думок. Виникло знову питання — а якою мовою було це письмо? Латинською, польською, українською чи будь-якою іншою? Але скільки Война-

ровський писав наприкінці свого життя і до своїх, то я припустив, що він міг ужити лише своєї рідної.

Далі — загальна кількість літер число 152 дає зрозуміти, що це не був великий тестамент, але були добре їм відомі стислі вказівки. Потому я звернув увагу на те, що літери написані поспіль, без розділу, і вперто повторюються лише перші сім літер церковно-слов'янської абетки. А це ж і свідчить, що тут вони не літери, а тільки звичайні числа. Пригадайте, що церковно-слов'янською мовою «один» передається літерою «А», «два» — літерою «Б» і так далі. Отже мені стало ясно, що це — числова система таємного письма. А проте, яка ж була ця система письма Андрія Войнаровського?

З моїх філософічних студій я пригадав, що в ті часи користувалися досить часто так званим чотирикутником (це надзвичайно складна система таємного письма), але тоді завжди десь збоку писалося секретне ключеве слово, а тим часом його тут не було. Тут «сіє» визначало лише 215, не більше, не менше...

Пригадав я також, що в старі часи користувалися заміною одних літер іншими, але тут були тільки перші сім літер, а звідси висновок, що тут була якась не дуже мудра числова система. Далі я ще пригадав, що Войнаровський і Горбенко, як ви самі про це розповідали, вчилися разом за кордоном. А за кордоном тоді, як відомо, найпопулярнішим шифром була система грошового таємного письма, де кожна літера позначалася подвійним числом у межах заздалегідь обумовленого грамотою письма.

Припустивши цю грошову ситему, я тоді все письмо поділив на подвійні літери, а тоді мені стало цілком наочним, що ця, на перший погляд, наче безсистемність, має свою певну виразну систему і вперту повторність деяких подвійних визначень:

ДГ — 10 ГА — 7 ДА — 6 АА — 6 ГА — 5 ГД — 5 ДВ — 5 ВА — 4 ЕА — 4 АГ — 3 ЕВ — 3 ЗД — 3 АВ — 3 ЕД — 2 ГВ — 2 ЗГ — 2 ВД — 1 ДА — 1.

З цих числових стовпців видно, що Войнаровський використав для свого письма лише 19 літер, але які ж то були літери?

Відомо, що найпевнішим ключем для розшифрування будь-якого таємного шифру є перевага голосних над приголосними, а серед усіх голосних в українській мові переважає звук «о». А тому я, без жадного сумніву припустив, що позначення, «ДГ», яке повторяється 10 розів, відповідає літері «о». Але яка ж далі літера? Як бачите, слова не поділені. Скільки я тут не думав, а довести свою думку до певного кінця не міг. Я ледве не збожеволів, як ото і ваш Андрій. Та на моє і на ваше щастя якось мене покликав батько і звелів привести коней з лісу. Я запитав, як їх там шукати. А батько мені відповів: «Підеш просто. Од лісника в ліву руку... до сухого дуба. Од нього через долини до ставка. Од ставка через горбок до халашника, а там тобі й коні...»

(Далі буде)

(«Дорога»)

---

*) Мідень — це посудина для збереження дорогоцінностей, грошей тощо.

І. С.

Поезія мужности і патріотизму

85-ти ліття з дня народження видатної української поетеси Лесі Українки — це знаменна дата в історії нашої літератури, що широко відзначається всім нашим громадянством, вже викликала численні відгуки в пресі, організацію академій, імпрез і вечорів пам'яти славної письменниці, прекрасне полум'яне, сповнене кипучої діяльности життя якої, так часто захмурене і передчасно обірване тяжкою недугою, служить взірцем того, як повинен працювати і боротися з долею справжній патріот своєї вітчизни.

На Волині, не раз потім згадуваній у численних поезіях, у невеличкому місті Новгород-Волинському 25 лютого 1871 р. в родині місцевого маршалка Косача народилася донька Лариса, якій долею судилося зайняти згодом таке визначне місце в нашому письменстві, місце поета-борця, що зброєю свого мистецького слова виступає на захист свого поневоленого краю і боронить його відважно та непохитно, не зважаючи ні на що, та національні інтереси ставить насамперед і над усе.

І родина, і оточення, і обставини виховання, здавалось, підготовлювали її до цього. Благотворний вплив високоосвічених батьків, зокрема матері, відомої письменниці Олени Пчілки,, що вирощувала її, як і інших дітей, в національному дусі, і близькі стосунки та постійне листування з дядьком — Михайлом Драгомановим, велика дружба з родинами Старицьких і Лисенків, цікаві розмови про долю рідного краю і на різні культурні теми з раннього дитинства розвинули у не по літах розвиненої дівчини національну свідомість, примусили часто задумуватися над долею рідного краю, а здобута вдома гарна освіта, знання багатьох мов, обізнаність з кращими надбаннями світової культури і письменства — все це збудило в ній творчу спрагу, невгасиме бажання висловити свої думки і прагнення в мистецьких образах, в поетичних формах, скеровувало її на шлях літературної творчости.

Дуже рано почала вона займатися поезією. Перші спроби робила за допомогою матері. Але вже перші її вірші: «Ні волі, ні долі у мене нема», написаний на 12 році життя, і «Конвалія» — на 13 році і вже наступного року видрукований у львівській «Правді» — розкрили її велике поетичне обдарування.

Перша лірична збірка «На крилах пісень», що вийшла в 1892 р., книга високої поетичної культури, де ніжні мелодії, оспівування красот природи, переплітаються з патріотичними громадськими мотивами, ті ж моменти сповнюють і інші збірки: «Думи і мрії» (1899) і «Відгуки» (1902).

Піднесений зворушливий опис краси навколишньої природи, ніжного кохання, оповитої легким серпанком журби і смутку, самотности і хвороби, що, як відомо, майже все життя переслідувало поетесу, приковувало до ліжка, робило великі перерви в її творчій праці, — такі основні мотиви особистої інтимної лірики Лесі Українки.

Поетеса гірко відчувала, як тяжко лежати хворій в той час, коли навколо розкидає шовкові чари прекрасна весна, як невимовно боляче відчувати власне і загальне безсилля, коли так пот-

рібно акцій і чину. Ці відчуття якнайповніше відобразила вона в своїй поезії «Давня весна»:

Все ожило, усе загомоніло,
Зелений шум, веселая луна!
Співало все, сміялось і бриніло, —
А я лежала хвора і сумна.

Але весна, що царила скрізь, усміхнулася і їй у вікно гілками яблунь, зеленими листями, квітами, сяючим сонцем, співом пташок, теплим вітром, відгуком гаю. Це був чудовий дарунок весни:

Моя душа ніколи не забуде
Того дарунку, що весна дала;
Весни такої не було й не буде,
Як та була, що за вікном цвіла.

Поетеса розуміє, що її час вимагає акції, кипучої діяльности, її і намагання — позбутися тяжкого передчуття, «крізь сльози сміятись», «серед лиха співати пісні», сподіватися без надій:

Гетьте думи, ви хмари осінні,
То ж тепер весна золота!
Чи то так у жалю, в голосінні
Промайнуть молодії літа?

Ідея самопосвяти в боротьбі за краще майбутнє, готовість пожертвувати собою за здійснення цих світлих і високих ідеалів оволодіє нею, вона, підкошена недугою, відчуває в собі нові сили для цих змагань:

Я на гору круту, крем'яную
Буду камінь важкий піднімать,
І, несучи вагу ту страшную,
Буду пісню веселу співать.

Так особиста лірика переходить в громадську. Суто-інтимних поезій, таких, що не відповідали б інтересам рідного народу, ішли б врозріз з ним, у Лесі Українки не було і не могло бути. Йому національно, соціяльно і політично пригнобленому, вона віддає кращі свої творчі поривання, до батьківщини звертається вона з великим співчуттям і щирими зворушливими словами:

Ой люде мій бідний, моя ти родина,
брати мої вбогі, закуті в кайдани!
Палають страшні, незагоєні рани
На лоні у тебе, моя Україно!

Поетеса глибоко переживає колоніяльне становище свого народу, його пасивність, темноту, забитість:

Ми навіть власної не маєм хати,
Усе відкрито в нас тюремним ключарям.
Не нам, обідраним невільникам, казати
Речення гордеє: мій дім — мій храм.

З гірким докором звертається поетеса до слабодухої української інтеліґенції, кволої і нездатної до рішучих дій, називає представителів її паралітиками, що «орлині крила чують за плечима, самі ж кайданами прикуті до землі», та каже їм:

Невже ті голоси несміливі, слабкії,
Квиління немовлят — належать справді вам?

Жагуче пристрасне бажання побачити свою країну вільною і щасливою, свій народ — визволеним і повновладним господарем

рідної землі втілюється в полум'яних закликах поетеси до визвольної акції, до революційної боротьби, до активного чину.

В цих піднесених, запальних віршах досягає поетеса небувалої сили. Вона кличе «сміливих нащадків Прометея» на боротьбу, нагадує їм звитяжність героїв, що згуртувалися колись під прапором Спартака:

Хай ми хоч раз заговоримо громом
Так, як веснянії хмари.

Героїзм боротьби і самопожертви, рішучість, залізна впертість, незламність, невблаганність і ненависть до ворогів проймає всі ці бойові поезії. Конечну потребу встати на цю боротьбу, — «повстанем, бо душа повстає» — проповідує Леся Українка. Непотрібні «сльози там, де навіть крови мало». Вона закликає боротися: «або смерть або перемога», битися до кінця, кидає гасло: «убий, не здайся»!

Змушена через свою хворобу довгий час перебувати поза межами рідної землі, лікуватися в різних закордонних клініках і на курортах, Леся Українка звідти звертається до своєї вітчизни:

... А в серці тільки ти,
Єдиний мій, коханий рідний краю!
Все, все, чим красен людський вік короткий,
Лишила я в тобі, моя Елладо;
Родина, слава, молодість, кохання
Зростались далеко за морями
А я сама на цій чужій чужині.

З далекої чужини поетеса лине думкою до рідної землі, про свою батьківщину, широкі волинські степи і густі ліси мріє вона, їдучи до Італії, та свою тугу за вітчизною висловлює у зворушливих рядках:

Для нас у рідним краю навіть дим
Солодкий і коханий...

Вирвавшись з затруйної атмосфери царської Росії з її деспотизмом і поневоленням інших національностей і відчуваючи в Західній Європі панування демократичних свобід, в цьому «краєві вічної весни», поетеса писала: «перше враження було таке, ніби я приїхала в інший світ — кращий світ, вільніший. Мені ще тяжче буде в своєму краю, ніж досі було. Мені сором, що ми такі невільні, що носимо кайдани і спимо під ними спокійно.»

Коли їхала вона назад до рідної землі, одразу радість від свідомости скорого повернення додому затьмарилася гнітючою обстановкою. На кордоні стояла непривітна сторожа. «Холодний блиск зброї» царських пограничників ніби уособлював тяжкий гніт і поневолення на великому обширі за прикордонними стовпами. Болісне почуття оповило поетесу, її «знов обступила тісна, щільна неволі рідної знайомая стіна».

Чи ми вертаємось, чи йдемо на вигнання? —
Питалися мої думки й пісні.

Як у ліричних поезіях, так і у великих поемах Лесі Українки центральною темою виступає Україна. В них з найбільшою силою, виразністю і глибиною виявився багатогранний талант Лесі Українки. Всі вони: «Русалка», і «Подорож до моря», і «Самсон», і інші, пройняті вільнолюбовими мотивами, і в історичних подіях різних епох і народів відтворюють сучасні.

Переносячись в добу раннього середньовіччя, Леся Українка на прикладі керованих Робертом Брюсом шотляндців, що повстали за волю, — доводить, що невдачі і поразки не мусять спиняти борців, а навпаки — сталити незламність і завзяття тимчасово переможених і готувати їх до нових боїв, що тільки залізна впертість може забезпечувати кінцеву перемогу. Шість разів мужньо йшли в бій шотляндські загони і шість разів були розбиті, але на сьомий раз беруть гору і повертають своєму народові волю й державну самостійність.

Увічнюючи в своїй поемі «Одно слово» світлий образ мученика царських тюрем і заслань Павла Грабовського, що так і помер на півночі, не дочекавшись повороту на палко любиму Батьківщину, Леся Українка вкладає в уста старого якута оповідання про чужинця, самотнього, хворого, який змушений був жити серед якутів і пояснював їм причини своєї скорботи:

Я від того
Вмираю, що у вас ніяк не зветься,
Хоч єсть його без міри в вашім краю.
А те, від чого міг би я ожити,
Не зветься теж ніяк: немає слова!

Полум'яний борець за волю, що передчасно згорів в цій боротьбі, він не міг їм докладно пояснити свої ідеали, бо в якутській мові не було відповідних слів.

Прагнучи так само бути в лавах тих, що борються, і визначаючи яке велике значення має поетичне слово, Леся Українка вважала його своєю єдиною зброєю. До визначення ролі поета в суспільстві як духового організатора мас не раз зверталась вона в своїй творчості й присвятила цій темі свої поеми: «Місячна легенда» і «Давня казка».

Сміливими вільнолюбними думками пройняті й поеми «Віла Посестра» та «Ізольда білорука», а також і драми та драматичні поеми.

Незрівнянні глибиною поетичного задуму та майстерністю словесного оформлення, вони тематично обіймають історію стародавнього Вавилону, Єгипту, античну Елладу і Рим, добу середньовіччя, французьку революцію, Північну Америку XVII століття. Однак за цими символічними образами виступає Україна, її нарід, змордований і поневолений чужинецькими завойовниками, його горде і незламне прагнення до волі, до щастя, до самостійного панування на рідній землі.

У «Боярині» устами героїні поетеса рішуче засуджує роздвоєння, нерішучість, боязкість, наголошує, що тільки бойове завзяття, тільки «мушкет і шабля» можуть принести народові жадане визволення.

Ідея самопожертви заради здійснення накресленої мети проймає героїню з «Грішниці». Вона свідома того, що лише боротьбою, акцією, лише нестримним рухом уперед можна покращити свою долю, бо тих, хто хилиться, топчуть люди і коні.

Повні полум'яної любови до батьківщини і ненависти до ворогів тиради вкладені в уста Міріям з «Одержимої».

Ті ж прекрасні приклади патріотизму, поривання до волі, нестримна жадоба боротьби, свободолюбиві ідеї та засудження деспотичного панування чужинців на українській землі подає Леся Ук-

раїнка і в алегоричних образах героїв різних часів і народів у драмах: «Блакитна троянда», «Руфін і Пристілла», «Адвокат Мартіян». в драматичних поемах, як «На руїнах», «Магомет та Айша», так і багатьох інших, діялогах «Три хвилини», «На полі крови», «В дому роботи, в країні неволі».

У драматичній поемі «В катакомбах», написаній тоді ж, уносячись у добу раннього християнства, зображує авторка те ж могутнє поривання до волі. Раб-неофіт не пристає до християн, бо вони також не є цілковито вільними, а він не хоче бути нічиїм рабом.

— Я піду за волю проти рабства, я виступлю за правду проти вас! — проголошує він.

Поразка визвольних змагань 1905-1907 рр. вражає Лесю Українку, але не приголомшує так глибоко, як Олеся. Присутність духа, свідомість того, що окремі поразки не можуть зламати нестримного прагнення до волі всього народу, не покидає її.

У наступні роки вона пише цілий ряд своїх прекрасних драматичних поем, в яких знову з великою силою ставить бойові актуальні проблеми, в переважно старих екзотичних сюжетах шукає розв'язання питань сучасного громадського, суспільного і політичного ладу. Жах самодержавного деспотизму зображує вона як «Вавилонський полон».

Написана нею впродовж 4-х днів незрівнена фантастична драма «Лісова пісня» явилася своєрідним відходом поетеси від сугубо політичних проблем. Прикрасне знання Лесею Українкою мітології українського народу, його фольклору, вірувань у фантастичних духів, що населяють природу, обумовило свіжість і принадність цього високопоетичного твору, що оспівує красу і чаруючу мальовничість волинської та поліської природи, таких дорогих їй рідних лісів, ланів, річок і левад, серед яких пройшли найкращі роки її життя.

Віра в тріюмф справедливости, у визволення рідного краю, у духове відродження українського народу не залишила Лесю Українку до останніх днів життя. (Коли навіть «Кассандру» — з її мужньою свободолюбивою патріоткою, що передбачала трагічний хід подій і фатального троянського коня, в якому сховалися вороги, та закликала до пильности, але її не розуміли, що і призвело до «гіркої давно минулої долі», — поетеса закінчує мужнім життєдайним викликом: «Нема руїни! С життя, життя!», то непохитну віру в прийдешнє щастя свого народу висловила вона і в останньому своєму творі «Казка Велета», де висловлює непохитну надію, що її вітчизна, втілена в образі легендарного велетня, встане, розправить грізні руки і «вмить розірве на собі усі дроти залізні».

Написана в Сурамі за тиждень до смерти авторки ця поема якби скріпила за Лесею Українкою славу поета-борця, поета- патріота, до могили вірного своїм ідеалам і переконанням, що своїми вогневими волелюбними закликами здіймаються до Шевченкових вершин.

«Від часу Шевченкового «Поховайте та вставайте, кайдани порвіте» Україна не чула такого сильного, гарячого та поетичного слова, як з уст цієї слабосилої, хорої дівчини», — так захоплено писав Іван Франко про Лесю Українку.

Балетна група українського дорості під керівництвом балетмайстра Остапа Буряка в Брадфорді (Англія).

Рецензії:

Олена Звичайна

Криве дзеркало

(Продовження з попереднього числа)

Приділивши аж надто багато місця власним «мукам творчости», Підмогильний зовсім проґавив, що назва твору завжди зобов'язує автора. **«Місто»!** Така назва невблаганно диктує показати читачеві хоча б те, чим же місто від села відрізняється. Адже не тільки «хмародряпами», вітринами та асфальтованими вулицями! Шукаючи за компонентами міста, Підмогильний мусів би побачити перш за все робітника, тим більше, шо та влада, якій Підмогильний служив, називала себе робітничою («рабочая власть»). Київ — не Харків, і нема в ньому заводів-ґіґантів типу «Тракторного», але все ж таки є там так званий «залізничий вузол», що охоплює кілька тисяч робітників, є «КПВРЗ» — Київський паротяго-вагоновий ремонтний завод», є «Арсенал», металюрґійний завод «Большевик», «Ленінська кузня» та ціла низка підприємств шкіряної, харчової та легкої індустрії. **Отже, є робітники.** Як же міг «гострозорий» автор «Міста» проґавити таку характеристичну постать міста, як робітник?!? Адже він був студентом і навіть здав (Ви ж тільки подумайте!) за І-ий курс! Отже, мав досить часу, щоб серед студентів побачити робітників, бо їх у той час прийшло до вищих шкіл чимало! Але... герой «Міста», будучи сам студентом, спромігся навіть, студентської маси «не бачити». І то саме тих із цієї маси, які, залишаючись українцями й не одержуючи жодних стипендій, тяжко працювали вдень на хліб насущний, щоб віддати вечір науці.*) Він спромігся «не бачити» тих, що не гнули хребта, не підлабузнювались перед владою, але й не цуралися села та селян, не корчили «зі Степа́на — Сте́фана», не продавали окупантові свого сумління й не віддавались розпусті, стоячи осторонь від групи присмоктаних до совєтського корита совєтченків, які ту розпусту сіяли. Він спромігся «не бачити» тих, які, зберігаючи своє внутрішнє українське «я» і своє минуле, — фортецю науки, хоч і з великими труднощами, а все ж таки здобували. Отже, він не бачив саме тих, що були переможцями. Таких то арештовували, то з інститутів «вичищували», — вони зникали з очей, тимчасово або й назавжди, але до рівня совєтченків не падали ніколи.

Наклепом є твердження, ніби герой «Міста» репрезентує покоління 20-х років. Він тому й «не бачить» тогочасної укра нської студентської маси, що маса ця — не з ним і не з такими, як він. Сте́фан Совєтченко є репрезентантом комуністично-комсомольської групки студентства, що була в той час дуже нечисленною, складаючи 1-2% до загальної маси студентів. Розпуста, неуцтво (або в кращім випадку — недоуцтво), верхоглядство, себелюбство, еґоцентризм, бездушність і крар'єризм — ось основні характеристичні риси цих людей. Вони, здебільшого, не зважаючи на

*) В той час у всіх Вищих Школах Києва лекції відбувались у вечірніх годинах.

стипендії, так і залишились недоуками, але скрізь і всюди займали високоплатні, керівні посади, завдяки «ревзаслугам» та партквиткам. Це зовсім не заваджає декому з цих совєтченків проголошувати себе на еміґрації «професором», ретельно прищеплюючи тут погляди й «переконання», позичені з совєтської політґрамоти — єдиної «дисципліни», яку вони в свій час досконало засвоїли.

Левко — аґроном. Борис — цукровик і Максим — бухгальтер — постаті навмисне бліді, непомітні, духово мізерні. Вони є тлом, на якім пописується «Стéфан», але вони в жоднім разі не сміють розцінюватись, як репрезентанти кращих сил тогочасного українського студентства. Адже, серед тогочасних молодих студентів були й ті, яких 2-3 роки пізніше виарештовано в зв'язку з процесом СВУ: то були учні школи Дурдуківського вихованці Єфремова, Старицької-Черняхівської, Чехівського, Заліського. Чому ж герой «Міста» не бачив їх?!? Він «не бачить» також і професури: жодної згадки про кадри старої, передреволюційної інтеліґенції, силами якої, навіть і в совєтських злиднях, посувалася вперед така виключно-важлива справа, як вища освіта для молодих кадрів. У той час кращі з київських професорів не були ще посаджені за мури тієї установи, що містилась у Липках: вони жили злиденно, але на лекції з'являлися з акуратністю годинника і віддавали перлини свого мозку, душі та ерудиції всім тим, хто зовсім безплатно хотів їх слухати. Серед них були й цікаві постаті, яких не бачити було неможливо! Але автор «Міста» єдиним репрезентантом старої інтеліґенції робить дивакуватого викладача латинської мови, що силою нових обставин призначений до поступового знищення, як мертва річ, бо й мова його «мертва». Тенденційність, однобокість і недостатність подібної репрезентації очевидна сама собою. Жодним словом не згадано про творчі наукові кадри, про академічне життя такого міста, як Київ.

Щождо сучасної інтеліґенції нового совєтського стилю, то поет Вигорський, з яким «Стéфан» пиво п'є, навряд чи може її репрезентувати. Це тип безхребетного інтеліґента часів передреволюційної декадентщини й великого фразера з претенсіями на всезнайство й оригінальність. Шкода, що Світозаров (здоганий М. Зеров) проходить у повісті непомітно, майже як тінь. Отже, й на фронті нової інтеліґенції — нуль: її просто нема...

Таким чином, як бачимо, в творі «Місто» нема основних елементів міста: нема ні робітників, ні інтеліґенції, ні студентства, ні безпритульних, ні безробітних — цього справжнього міського пролетаріяту, нема й двобою між народом та владою за право вірити в Бога — двобою жорстокого й нерівного, що стихійно відбувався в тих роках і в тому ж таки місті. Але ці очевидні для кожного прогалини аж ніяк не заваджають п. Г. Костюкові з чисто совєтською безсоромністю твердити ось що:

«У романі з надзвичайною уважністю (!) зафіксовано в типових рисах культурне, студентське, академічне і літературне життя киян і Києва» (ст. 291).

Цинізм подібної констатації неперевершений! Це щось на зразок фрази Йосипа Сталіна: «Жіть стало лучше, жіть стало веселєє!» Але, коли згадаємо, що шановний п. Костюк був марксистом-методологом совєтської літератури, то все стане ясно. Таким

він, очевидно, лишається й на еміґрації, бо всі його твердження мають у собі стільки ж правди, як і наведена фраза Сталіна.

Далі п. Г. Костюк «констатує« ще й ось що: «Відтворені в легкому іронічному пляні літературні вечірки, що їх систематично влаштовувала культкомісія місцевкому ВУАН у малій залі Національної Бібліотеки, подана характеристика тогочасних літературних угруповань». (ст. 291.)

Одну літвечірку справді показано, але як? Подано лише **зовнішні** ознаки її, і ні слова єдиного, ні натяку про те, що саме там читалось, і про що відбувалася дискусія. Невже такий поверхово-недбалий і виключно-зовнішній опис **без жадного змісту** можна розцінювати, як показ «культурного, студентського, академічного і літературного життя киян і Києва»?!?

Щождо літ. угруповань, то є згадка про чвари між ними, але без жодної характеристики окремих угруповань, без пояснення причин тих сварок і чвар. Навіщо ж це вперте записування на конто «роману» «Місто» саме того, чого в ньому нема?!? Чи, може, це методи марксистської критики, до яких п. Костюк так, очевидно, звик, що й на еміґрації лише «тої самої співає»?

«Але «Місто» не тільки роман про киян», — не вгамовується п. Г. Костюк: — «Це в першу чергу роман про Київ.»

І знову неправда! «Романом про киян» не можна цей твір назвати з усіх наведених вище причин: чейже і робітники, і студенти, і професори, і безробітні, ба навіть замурзані й напівголі безпритульні, — все це — кияни, яких у «романі» **не показано.** Не є цей твір і «романом про Київ» з тих причин, що занедбано показ його населення та ще й ось чому:

На ст. 116 поет Вигорський називає Київ «історичною здохлятиною», а письменник Стéфан Радченко нічого проти такої дефініції не заперечує: мовчанка — знак згоди! І, мабуть, це не випадково, бо до пам'ятників Київської старовини автор ставиться з виключною, обурливою недбалістю. Ви хочете доказів, Шановний Читачу? Прошу!

Перед початком навчання Степан мав «цілий тиждень гулящого часу», який треба було чимось заповнити... За порадою Левка, а не за власним бажанням, він вирішує оглянути Київ. Здавалося б, це чудова нагода для українського письменника розгорнути перед очима читача панораму пам'ятників нашого минулого, приділивши місце й увагу кожному з них. Але Підмогильний цієї нагоди не використовує. Він подає лише список пам'ятників (і то далеко неповний!), присвятивши всій тій «історичній здохлятині», на купу зваленій, (скільки б Ви думали, Шановний Читачу?)... одну сторінку! І не викликає та сторінка ні спогадів у тих, хто все це знає і бачив, ні захоплення й зацікавлення в тих, хто Києва не бачив ніколи! Не викликає та жалюгідна сторінка (між 53 і 54) ні гордощів за наше минуле, ні любови до України! А навіщо? Аґітпропом компартії не було запляновано викликати подібні почуття. До того ж пам'ятники Київської старовини — це, здебільшого церкви та манастирі. Якщо приділити їм місце в «романі», то хочеш- не хочеш, а доведеться сказати, що церкви закрито або обернено в зсипні пункти й антирелігійні музеї, манастирі (без монахів, розуміється) використовуються для різних господарських потреб. А це може викликати питання в душі читача: «А що ж із

тими монахами зроблено?» Ні, ні! Краще вже дати «вічного» всім тим пам'ятникам старовини у вигляді однієї сторінки, яка не каже нічого, аніж викликати спогади, зворушення, зацікавлення, гордість і любов до нашої столиці й до України в цілому. До того ж... самі розумієте, — ще хтось подумає, що в УССР переслідують віру Христову!

Герой «Міста» раз-у-раз ходить вулицями міста і бачить при цьому лише вітрини, рух, натовп, а в натовпі жінок, яких він завжди роздягає уявно... «З кожної віяло на нього сласним випаром її жіночого єства» (ст. 222). Отак, киянки заслоняють «Стефанові» Київ. Він не бачить обличчя Києва та його вулиць. А в Києві чейже кожна вулиця має своє відмінне обличчя, зв'язане з її назвою та її минулим. Київ — не Нью-Йорк, де всі вулиці й усі авеню подібні одна до одної, як дві краплі води, і відрізняються лише нумерами. Інколи Підмогильний називає київські вулиці старими назвами (Нижній Вал, Нестерівська, Хрещатик), але, здебільшого, чіпляє до них нові совєтські назви (вулиці Леніна, Свердлова, Революції, майдан Комінтерна, Пролетарський сад). Таким способом вулиці Києва знеосіблюються позбавляються притаманного їм обличчя і попросту линяють і бліднуть в уяві читача, не виключаючи жодних асоціяцій. Чому? Та дуже просто: в кожному совєтському місті неодмінно є вулиці Леніна, Свердлова й Революції, але вулиці Фундуклеївської або Прорізної, крім Києва, нема ніде. Старі-історичні назви будять спогади в душі кожного киянина, вони — милі, незабутні й неповторні! І далеко не кожен киянин пам'ятає, що вул. Леніна — це Фундуклеївська, а вулиця Свердлова — це Прорізна, бо совєтські назви вулиць взагалі дуже трудно прищеплювались, а в Києві, крім офіційного листування, вони ніде в той час не вживались. Авторка цих рядків, при максимальнім напруженні пам'яті, ніяк не може собі пригадати, якій старій назві відповідає «майдан Комінтерна» і котрий із київських парків був «Пролетарським садом». Цих назв Підмогильний вживає для того, щоб позбавити Київ властивого йому обличчя, щоб стерти його особливості, щоб авансом убити ті асоціяції, спогади й екскурсії в минуле, що мимоволі виникали б у кожного читача, який хоч раз побував у Києві. В рядках Підмогильного, присвячених описові Києва, нема Києва. Може, він і сам не бачив його, бо «гострота зору» заважала, а може... аґітпроп одягав йому на очі спеціяльні недобачувальні окуляри.

Ні, ні, Шановний Пане Костюк, твір «Місто» не є «романом про Київ»! Нема в ньому тогочасних киян, нема навіть і тих складників, що в сумі своїй творили б цілість, яка заслуговувала б назву «Місто». В ньому є лише одна авторизована, еґоцентрична й до краю аморальна постать, довкола якої, як довкола сонечка, крутяться позбавлені людського «я» жіночі постаті та пара духовомізерних чоловіків, що мають лише підкреслювати «духову велич» центральної особи.

«Цей сильної волі й характеру завойовник міста — переміг», — захоплено вигукує п. Костюк на ст. 292.

Чим же саме і як переміг цей стовідсотковий Совєтченко? Чи не тим, що зрікся села, щойно переступивши поріг міста?!? І чи не в цьому зреченні полягає вирішення проблеми «змички» міста

й села? Бо п'ять років пізніше Совєтченко таки поїде на село, щоб слухняно виконувати директиву компартії та совєтського уряду, витрушуючи останню хлібину у вдови й виганяючи її з хати на сніг у супроводі малят, що за мамину спідницю тримаються. Тоді Совєтченко буде діяти, як **чужий:** холодно, жорстоко й невблаганно, а вигнана ним удова помре вже не в селі, а на вулицях міста, благаючи хоч крихітку хліба...

Тоді й буде остаточно вирішена проблема «змички міста і села». Тоді й буде досягнена «перемога» совєтченків на фронті села. Щождо перемог над містом, то чи не в практичних лекціях розпусти вони перш за все й полягають? Ви ж тільки уявіть собі, який зі Степана «герой»! Щойно приїхав до Києва і вже ґвалтує свою ж таки односельчанку в хащах міського парку! Чи, може, перемога полягає в тому, що він — вчорашній селюк **уже** не вірить у Бога? А чи, може, в тому, що, приїхавши вчитись, залишився недоуком до самої смерти, так і не здобувши основної фортеці міста — освіти? А чи, може, п. Костюк вважає, що неуцтво або недоуцтво є прикрасою духового обличчя письменника? Тоді, звичайно, освіта на рівні І-го курсу є «перемогою» та ще й неабиякою!

А чи, може, зрештою, той Совєтченко переміг тим, що був абсолютно безідейною істотою, зробившись українізатором у перегонах за легким хлібом, а письменником — із заздрощів до слави та грошей?!? А може, на думку критика — марксиста, здобута не денебудь, а в Липках, кімната є перемогою? Адже за царя в Липках жили аристократи, а за совєтів — чекісти і... совєтченки. А що товариш «Стефан» працював на услугах ЧК-ГПУ, то на це є аж надто прозорі натяки з боку самого Підмогильного на ст. 216: (Радченко) «міг, не заставши вдома когось і попросившись записку написати, ритись у його столі в нотатниках, у листах, охоплений непереможною пронизливістю... як хитрий злодій, носив скрізь з собою асортимент досконалих відмичок...»

Куди ж далі?!? Якщо й це до перемог належить, то чималий список їх слід збільшити ще й ось якими незаперечними фактами, до пори — до часу схвалюваними такими установами, як ЧК-ГПУ-НКВД: зрадивши своєму народові, Совєтченко сприяв своєю зброєю, силою і молодістю перемогам червоної Москви над Україною, пізніше продавав своє сумління українця й хист письменника тому ж таки споконвічному ворогові свого народу й усього людства.

Свідоме спотворення тогочасної дійсности, замовчування саме тих явищ і фактів, які аж так очі кололи, що були відомі навіть і чужинцям (безробіття, павперизм, дитяча безпритульність, переслідування віри тощо), замилювання очей і перекручування фактів, свідоме затушковування і затуманювання національно-історичного значення Києва, подача його читачеві без притаманного йому обличчя у вигляді якогось великого совєтського міста, — усе це разом узяте робить «Місто» Підмогильного не «документом доби» (та ще й «важливим», як сказано в передмові), **а кривим дзеркалом доби.**

Позбавлена всяких моральних гальм хороблива сексуальність героя ставить цей твір поруч із «Саніним» Арцибашева, якого п. Костюк, мабуть, забув назвати серед тих «мистецьких джерел»,

що впливали на творчість Підмогильного. Забув він (випадково?) і про Еміля Золя, твори якого були в свій час гостро засуджені за їх крайню аморальність і під впливом яких виробив свій літературний смак Ґі де Мопасан. Якщо Підмогильний аж так досконало знав франц. літературу, то не міг оминути 20-ти романів Еміля Золя, якого справедливо вважають батьком натуралістичної школи в світовій літературі. Вплив Золя на літературні смаки Підмогильного — незаперечний, а тим часом п. Костюк, «забувши» про Золя, на перше місце, як «мистецьке джерело», висуває Оноре де Бальзака. І надаремне! Бо Бальзак був справді знавцем і літописцем свого часу, а Підмогильний кривив душею і сумлінням, співаючи так, як «пан каже». Наслідок: викривлена й спотворена картина тогочасної дійсности. Ця риса плюс арцибашевська аморальність робить твір «Місто» шкідливим для масового читача на еміґрації, а передусім для молоді.

Якщо в 20-х роках червоній Москві вигідно було прищеплювати розпусту й безбожництво для знищення потенціяльного спротиву та національної єдности непокореної ще України, то... хай буде дозволено мені на ввесь голос спитати: для чого, з якою метою перевидають цей шкідливий твір на еміґрації та ще й такі високоавторитетні інституції, як УВАН у США та НТШ в Америці?!? Чому перевидають його з найкращими рекомендаціями, «як важливий документ доби» та ще й з усіма дитирамбами п. Г. Костюка на адресу твору й автора, але без жодних застережень? Така однобока й беззастережна реклямація твору робить його вплив ще шкідливішим. З точки погляду марксистсько-совєтської моральний розклад українського суспільства на еміґрації є дуже бажаним, а подачу нашому читачеві під виглядом документу доби — її кривого дзеркала привітає тепер червона Москва.

Чи не здасться Вам, Шановний Читачу, що совєтизація нашої духовости на еміґрації відбувається швидкими (стахановськими!) темпами і йде не тільки по лінії шкільних підручників фірми Волиняка?

——oOo——

І могили мої милі
Москаль розриває.
Нехай риє, розкопує,
Не своє шукає...
А тим часом перевертні
Нехай підростають,
Та поможуть москалеві
Господарювати,
Та з матері полатану
Сорочку знімати!

Т. Шевченко

фундамент зроблено

Серед сумівських видань на окрему увагу заслуговує цикльостилевий місячник СУМА ім. ген.-хор. Т. Чупринки в Ню-Йорку — **«Сумівець».** Цей добре оформлений, друкований на доброму папері журналик виділяється різноманітністю тематики, свіжістю стилю і змісту матеріялів, нестихаючим запалом сумівців до праці, науки, боротьби. Досить приємно вражають читацьке око ілюстративні малюнки й фотосвітлини в журналі, що робить його ще більш свіжим, читабельним.

«Сумівець», у противагу до інших того роду видань, не обмежується лише до подання національно-патріотичних, організаційно-виховних і культурно-розвагових тем, — він містить матеріяли на, сказати б, загально-людські, міжнародні, історичні теми, чимале місце в ньому займають дописи про спорт і т. д. Так, в одному з чисел за 1955 рік (ч. 5) знаходимо статтю **М. Данкевича** «Двопартійна система в Англії і Америці». Вона дає сумівцям можливість пізнати систему політичного правління у двох названих великих демократичних потугах світу, історичну еволюцію в англо-саксонських політичних інституціях, — як завважує сам автор статті. Статття пов'язується з положенням України та з станом української політики на еміграції й ось так відбиває думку сумівських лав: «...Маємо діяти не «в міру сил і спроможностей», не кожний по своєму і від себе, а діяти єдиним фронтом, всі разом в одному напрямку, разом з цілим українським народом, який бореться за своє місце на землі. Чи не пора вже отямитись? Тепер же найбільше підхожий час, щоб стати на шлях повної консолідації всіх сил нашого многострадального народу, пам'ятаючи, що сила лише в єдності».

Це досить промовистий факт — молодь, конкретно — сумівці закликають українські політичні середовища до об'єднання, консолідації всіх сил. Цей заклик цілком збігається з закликом Воюючої України. Горе, що той заклик нашим загумінковим парторобам в одно вухо влітає, а в друге — вилітає.

Карій В. Маслій в тому самому числі подає досить цікавий екскурс у юнацькі роки «Книжка в моєму житті», де він у формі спогадів оповідає про те, які книжки його захоплювали в юнацтві та яке колосальне значення для науки і полегшення життьового шляху має книжка.

Досить одверто, сміливо, з молодечим запалом, журнал викриває ті хиби, які гальмують національний і загальний розвиток української молоді на вигнанні. При чому викриваються ці хиби досить своєрідним, властивим саме цьому журналові, способом. У нотатці «Занедбані завдання» (мовна неув'язка, краще було б — занедбані ділянки) **Вол. Г. Боберський** звертає увагу молоді і громадянства на занедбаність таких ділянок: спорту, мистецтва, віри й науки. «Спорт, — пише автор, — це справа вибраних. Це не розвага багатих. Це не вибрики молоді і не привілей чемпіонів. Ні, — це потреба кожної людини, а зокрема всієї молоді». Ми б додали ще — всієї нації. Журнал «Сумівець» справді по-моло-

дому, гостро і влучно ставить проблеми, піддає думки, пропозиції, поради.

В тому самому напрямі — порушення життьових проблем праці й виховання СУМ-у — надрукована досить цікава стаття активного сумівського діяча. **Д. Мотрука «Чому** нью-йоркський осередок не може одержати перехідного прапору?» Автор вважає, що важливими причинами неодержання осередком Нью-Йорку переходового прапору є та обставина, що в осередку часто міняються члени управи і взагалі керівники, що Головна Управа часто забирає керівників осередку до себе чи на інші роботи і тоді багато осередкових справ лишаються неполагоджені. Це досить слушні завваги і їх мовчанкою обходити не можна. «А як може осередок вдержатися без провідних людей?» — запитує в своїй статті Д. Мотрук. Проблема керівних кадрів СУМ-у — досить важлива проблема і нею повинні серйозно зайнятися керівні органи Спілки.

Б. Поритко порушує в ч. 6 журналу за 1955 рік питання набуття молоддю військового знання. Автор закликає молодь, щоб вона сама знайшла шлях і засоби здобуття військових знань для майбутнього визвольного походу і остаточної перемоги над комунобольшевизмом. Все ж, він не минає українських фахових військовиків та комбатантських організацій, які повинні більше цікавитися військовим вишколом молоді.

Як бачимо вже зі сказаного, журнал «Сумівець» порушує досить важливі проблеми і тому є жвавим, життєрадісним, молодим. Звичайно ж, ці добрі прикмети пресового сумівського органу осередку СУМА в Нью-Йорку доповнюють ще поезії, гумор і інші жанри літератури. Відрадно, що відділ «Без суму в СУМ-і» супроводжується карикатурами, і то, як видно, праці самих сумівців.

Певно, журнал має ряд хиб, зокрема коли йдеться про мову й літературні матеріяли в ньому. Друковані вірші, за винятком передруків творів визначних українських поетів (П. Филиповича і інших), досить недосконалі своєю формою, хоч вони насичені ідейним змістом. Але в цьому ми скорше обвинувачували б не самих сумівських авторів, початківців віршованого ремесла, а старше літературне громадянство, яке поза дверима своїх літературно-мистецьких клюбів не бачить живої душі або яке на кожну спробу молодого пера дивиться як на щось зайве і непотрібне, мовляв: з нього (чи з неї) й так поета не буде! Та й сам СУМ повинен звертатися до старших кваліфікованих журналістів, письменників і поетів по допомогу, якої так необхідно нашій творчій, пориваючій молоді.

В усякому разі журналові «Сумівець» бажаємо дальшого зростання і зміцнення. Фундамент для такого зростання вже зроблено.

——oOo——

І вам слава, сині гори,
Кригою окуті;
І вам, лицарі великі,
Богом незабуті!

Борітеся — поборете;
Вам Бог помагає;
За вас сила, за вас воля
І правда святая!

Т. Шевченко

Вивчаймо свою мову:

«Мова — то серце народу: гине мова — гине й народ. Гине мова — гине й історія, як історія окремого народу.

Хто цурається своєї рідної мови, — той у саме серце ранить свій народ. Той веде його до смерти!» **† ІЛАРІОН**

Проф. П. Ковалів

Слова не вживані в літературній мові

Дальший, наступний (а не: слідуючий). Дальше наше завдання... Наступні збори відбудуться...

Дивуватись (а не: подивляти). Дивувались люди, що він статок став на все село.

Діяти (а не: ділати). Українські допомогові інституції діють у Канаді, в Сполучених Штатах Америки, в...

Доводиться (а не: приходиться). Чи доводиться говорити про те, що принцип волі для нас найдорожчий за все.

Додому (а не: домів, до хати). Увечері ми поверталися додому.

Доля (а не: судьба). Така її доля, о Боже мій милий! (Т. Шевченко).

Дорівнювати (а не: рівнятись). Дисципліна хору дорівнює гарно вишколеному інструментальному оркестрові.

Досі, доти, до цього (а не: до цих пір, до тих пір). Він доти не прийде, доки його не повідомлять. До цього прочитайте, а решту залишіть.

Достатньо (а не: достаточно, порів. польське: dostatecznie). Треба бути достатньо підготовленим до цієї важливої справи.

Жвавий (а не: оживлений). Почалась жвава відбудова зруйнованого господарства. Розпочались жваві дебати.

Закликати (а не: візвати). Генерал Мек Артур закликав японців припинити воєнні дії.

Залишитись, залишатись (а не: остати, оставитись). Вони ще залишились вірними свому народові.

Замислитись (а не: призадуматись, порів. рос. призадуматься): Він сидів замисливши.

Запропонувати (а не: предложити). Японці запропонували умови капітуляції. Йому запропоновано місце директора музею.

Заснувати (а не: оснувати). Виникла ідея заснувати Наукове Товариство.

Застосувати (а не: примінити). До злочинів застосували якусь кару. Мало знати, треба вміти й застосувати свої знання.

Зважити на що (а не: числитися з чим). Треба було зважити на великі бої за місто.

Звідти (а не: звідтам). Звідти прийшла звістка про його смерть.

Змогти (а не: зуміти): Вони не змогли виконати своїх обов'язків.

Зустріч (а не: стріча). Я маю з ним зустріч о п'ятій годині.

(Далі буде)

Кіно:

О. А. (США)

СУМ-фільм

Кіно є для всього людства одним з найкращих і найсильніших засобів пропаганди, науки і культури. Як важливим є значення кіно, вказує його швидкий ріст від примітивних форм до сьогоднішніх найбільш досконалих винаходів у ділянці т. зв. сінема скопу. Кіно опанувало світ і йде нестримно вперед.

Український народ, поневолений московським окупантом, позбавлений можливости поставити українське кіно на службу власного добра, для власного духового розвитку, а впарі з тим, давати цінний вклад у світове кіномистецтво. Кіномистецтво в Україні, з українським національним змістом, яке могло б відогравати величезну ролю у вихованні молоді і широких шарів громадянства, фактично заборонене. Замість того, воно стало лише знаряддям окупанта для ще більшого морального розкладу та нищення української нації. Тому українці на чужині тим більше повинні подумати над можливостями, які дає нам, хоч на чужій землі, між чужими людьми, але все таки вільне життя, в справі творення мистецьких кінових цінностей. Бо кіно може відіграти велику ролю, як засіб для збереження на чужині нашої рідної духовости, наших традицій, нашої історії і в цей спосіб охоронити наші покоління перед загрозою повної денаціоналізації.

Правда, окремі ентузіясти української кінематографії на чужині пробують останніми роками в Європі і тут творити фільми з українською тематикою, але всі їхні спроби не мають досі великих успіхів. Причина в тому, що ці ентузіясти мусять перебороти великі труднощі і, не зважаючи на свої зусилля, вони не мають ні потрібної матеріяльної, ні моральної бази. Їхня праця є працею «кустарів-одиночок», бо українська суспільність, яка радо оглядає такі українські фільми, не завдає собі труду поцікавитися самою працею і самим процесом праці та витратами, потрібними для зреалізування бодай невеличкого українського фільму.

І тут Спілка Української Молоді, як найсильніша на чужині організація, має великі можливості позитивно розв'язати цю дуже пекучу й конечну справу — знайти потрібні фонди й дати відповідних людей, які могли б поставити українське кіномистецтво на належну висоту. ЦК СУМ ще в 1950 році намагався створити в Європі студію СУМ-Фільм, але, на жаль, не зайшов потрібного відгуку. Лише один з активних діячів і організаторів СУМ-у на чужині, Валентин **Коваль**, з власної ініціятиви перебрав на себе обов'язки повести справу й створити потрібну кіностудію. Але й він залишився зданий на власні сили. Головна Управа СУМА не створила для нього потрібних передумов, ані не закликала ряди сумівців підтримати корисну ініціятиву. Тому друг Коваль, не зражуючися невдачами, почав своїми силами, працею і посвятою розбудовувати СУМ-фільм. В. Коваль, як керівник відділу преси і пропаганди при ГУ СУМА, ініціює різні зовнішні акції, загально-українського значення та знаходить час для створення умов,

Валентин Коваль, керівник СУМ—Фільму, за редаґуванням кіно-продукції

які могли б придбати для студії фонди й дати допомогу потрібних людей. Він пише статті, малює плякати й оголошення про висвітлення українських хронікальних фільмів, не покидаючи своєї праці у фабриці, а вечорами і пізно вночі монтує новий фільм чи піготовляється до наступного. Друзі, які побували в домі друга Коваля, знають добре, що ця людина завжди з усмішкою посвячує свої години сну для улюбленої справи. Тому й високо оцінюють його сумівці, як зразкового діяча й ентузіяста корисного діла. Бо він любить молодь і працює для неї.

В. Коваль собі за мету фільмувати життя українців Америки й Канади, що матиме велике значення навіть для майбутнього історика. Своє завдання д. Коваль вже реалізує, бо досі накручено коло 20.000 стіп кіноплівки. Досі випущено 4 випуски кінохроніки, які висвітлюється по осередках українського скупчення. Одну копію такого фільму висилає також для СУМ-у до Англії. Заголовки короткометражних фільмів, які накрутив В. Коваль, такі: «Демонстрація українців біля будинку ОН (1954 рік) проти участи в цій організації совєтських делеґатів», «Здвиг у Бавнд-Бруку з нагоди 25-річчя ОУН», «III-й Всеамериканський Здвиг СУМ-у», «Маніфестація українців в Нью-Йорку з нагоди 300-річчя Переяславської угоди», фільм «Честь України — Готов Боронити», хроніка українських спортових дружин, «Сумівці у Вашінґтоні», «Дім СУМА в Боффало», фраґменти з «4-го Конґресу УККА», «Шоста зустріч українців США і Канади», «4-й Здвиг СУМА», «Маніфестація коло будинку ОН (1955 р.)», «32-га Між-

народня жіноча виставка в Нью-Йорку», «Фільм з життя сумівців в Європі». Ці фільми висвітлюються тепер по осередках СУМ-у: 12-го лютого в Чікаго, 19-го лютого в Нью-Йорку, 26-го в Рочестері, а в березні в Монтреалі, Торонто і ін. містах Канади. Є також можливості вислати ці фільми до Європи, Австралії та до Південної Америки.

Сподіваємося, що увесь сумівський актив по всіх країнах свого розселення приділить велику увагу ініціятиві В. Коваля та допоможе йому створити матеріяльну базу для поширення СУМ-Фільму. Було б доцільно, щоб осередки СУМ-у організували в травні 1956 р. акцію всебічної допомоги і розбудови власної сумівської кіностудії «СУМ-Фільм» при Головній Управі СУМ Америки. Бо створення українського фільму є конечністю і вимогою хвилини.

——oOo——

Спорт:

Сьомі олімпійські зимові ігрища

Від 26 січня до 5 лютого відбувалися в Кортіна д'Ампеццо в Італії Зимові Олімпійські Ігрища. В них брали участь 32 держави, серед яких перший раз був заступлений і СССР. Вольшевицька дружина внесла до Олімпійських Ігрищ цього року новий елемент, а саме: осяги усіх змагунів мусіли станути на вищій площині, щоб могти вийти переможцем. Але при тому треба відразу сказати, що СССР домінував над іншими державами не так індивідуальними осягами, які власне є олімпійською вимогою, а загальним ранґуванням.

Кортіна бачила в однаковій мірі як обрадуваних, так і розчарованих змагунів. Але перемога і медаля не є найвищою ціллю в олімпійських змаганнях. Це ж бо золота медаля за олімпійського духа належиться представникам тих усіх держав, які з другого кінця світа прибули до Італії, щоб тут взяти участь в змагу молоді. В великому і цілому СССР, Швеція й Австрія опановували кожночасно цьогорічні ігрища. Порівнюючи маленьку Австрію, яка здобула 4 золоті, 3 срібні і 4 бронзові медалі, з колосальним СССР з сімома золотими, трьома срібними і шістьма бронзовими, бачимо зовсім релятивну перевагу цього останнього. Як це постійно буває з москалями в усьому, так і на цих ігрищах надягнули вони свій ковпак на молодь поневолених народів, як українці, грузини і т. д. та переіменували їх на «русских».

Перші змагання розпочалися в п'ятницю змаганнями в бігу на лещатах на 30 км. Першу перемогу здобув фінляндець Вейко Гакулінен, другу — швед Єнберґ, третю — Кольчін з СССР. Великий слялом жінок приніс золоту медалю німці Оссі Райхерт, срібну і бронзову австрійкам Пуці Франдель і Теа Гохляйтнер. В змаганнях санок з двома їздцями вийшли переможцями італійці Делля Коста і Конті, Евґеніо Монті і Альвера та швайцарці Макс Анґст і Гарбуртон.

Суботні змагання розпочали жінки далекобігом на лещатах

на 10 км. Перші місця зайняли Любов Козирева та Надія Єрошіна з СССР і Соня Едстрем. Золоту медалю в скоробігу на ковзанах на 500 метрів здобув Євген Гуішін, срібну Рафаель Грач з СССР, а бронзову Альф Гестванґ. Той самий змаг на 5 тисяч метрів приніс такі перемоги: для Бориса Жілкова з СССР золоту медалю, для Сікі Еріксона з Швеції срібну та Олегові Гончаренкові з з СССР бронзову.

В неділю відбувся великий слялом чоловіків, який приніс усі три медалі австрійцям — Тоні Зайлярові, Андеолові Мольтерові та Вальтерові Шустерові.

В понеділок у спеціяльному слялом вийшли переможцями — швайцарка Рене Колярд, австрійка Регіна Шеп та Євгенія Сідорова з СССР. В швидкому бігу на льоді на 1500 м. зайняв перше місце Євген Грішин з СССР, друге і третє — Юрій Міхайлов з СССР і Тойво Сальонин з Фінляндії. Далекобіг на лещатах на 15 км. приніс золоту медалю для Норвегії (Гальгай Брендзн), срібну для Швеції (Сікстен Єнберг) і бронзову для СССР (Павел Кольчин). В гокейних змаганнях американців з німцями виграли американці 7:2.

У вівторок розпочалися змагання спеціяльним сляломом для чоловіків, в якому перше місце зайняв австрієць Тоні Зайлер, що єдиний на цій цілій олімпіяді здобув три золоті медалі; друге і третє місце приналежали японцеві Хігурі і шведові Стікові Соллянлерові. Нордійська комбінація принесла перемогу найперше Норвегії (Сверрве Тенерзен), опісля Швеції (Бенк Еріксон) та Польщі (Ґром-Ґонсєніце). В скоробігу на льоду на 10.000 м. висунувся на перше місце швед Сіґґе Еріксон, на друге — норвежець Кнут Йоганнисен, на третє — Олег Гончаренко з СССР.

В середу в мистецькій їзді на льоду здобули три перші місця для США — Гасс Єнкенс, Ронні Робертзон та Давід Єнкенс. В лещетарському з'їзді вибилися на чоло швайцарки Маделен Бертод і Фріда Денцер та канадійка Люсіль Вілер. В штафеті 3×5 км. здобула золоту медалю Фінляндія, срібну СССР, а бронзову Швеція.

Четвер і п'ятницю виповнили мистецька їзда на ковтунах для жінок. де першунами стали дві американки Терлей Альбрайт і Кароль Гайс та австрійка Інґрід Венґль; далі — далекобіг на лещатах на 50 км. з переможцями Сікстеном Єнберґом з Швеції, Вайком Вакуліліном з Фінляндії та Федором Терентєєвом з СССР; лещетарський з'їзд приніс перемогу Тоні Зайлерові, Раймондові Фелей і Андре Мольтерерові, а їзда пар — Зісі Шварц і Курт Оппель з Австрії, Франціс Дафол і Норрісові Бовден з Канади та Маріянні й Ілясльо Нодь — Мадярщина. Їїда «бобів» чотирьох висунула на перші місця швайцарців, італійців і американців.

В суботу відбулися змагання в штафеті 4×10 км. і принесли перемогу СССР, Фінляндії та Швеції.

В останній день олімпійських ігор відбулися стрибки на лещатах і принесли перемогу фінляндцям Авті Гіверіненові та Авлісові Каракорті і німцеві Гарі Ґляс.

ПЕДАГОГІЧНА РАДА 1922-23 рр. КИЇВСЬКОЇ ШКОЛИ ч. І. ім. Т. ШЕВЧЕНКА

Ця школа була національним вогнищем, в якій видатні основоположники й апостоли Спілки Визволення України відроджу-

вали самостійницький дух до незалежности України, з найкращих учнів кували і формували націоналістичні характери СУМ-у.

Ця школа випромінювала животворчу національну силу в славнім і вічнім місті Києві, у місті, де колись так яскраво сяяла премудрість Божа.

Ця школа тепер стала національним мітом, який так тривожно непокоїть нас своєю містичністю і тепер на чужині.

Перший ряд (сидять зліва направо): 1) Мар'яна Миколівна Лисенко, 2) Ольга Михайлівна Гнатевич, 3) Юхим Спиридонович Михайлів (відомий маляр), 4) Пилип Омелянович Козицький (видатний композитор), 5) Катерина Яківна Бухановська, 6) Оксана Михайлівна Степанишина, 7) Олександр Зіновійович Гребенецький (основоположник СВУ, який був на лаві підсудних у складі 45).

Другий ряд (зліва направо): 1) Ольга Адамець, 2) Марія Іванівна Прохорова Тобілевич, 3) Володимир Федорович Дурдуківський (директор цієї школи, основоположник СВУ, який був на лаві підсудних у складі 45), 4) Любов Миколівна Шульгина, 5) Василь Димнич, 6) Надія Яковлівна Шульгина-Іщук, 7) Марія Павлівна Юркевич.

Третій ряд (зліва направо): 1) Трезвинський, 2) Йосип Юрійович Гермайзе (основоположник СВУ, який був на лаві підсудних у складі 45), 3) Домнікія Данилівна Дудар, 4) Денисенко (представник Батьківського Комітету), 5) Освальд Федорович Бурґгардт (Юрій Клен), 6) Катерина Олександрівна Лазаревська, 7) Володимир Вовчанецький, 8) Степан Валентинович Гончаров.

(З архіву СВУ Канади)

——oOo——

Наші найменші, але найактивніші члени Юнацтва Спілки Української Молоді Америки в уніформах беруть участь на Здвизі СУМА в 1955 р.

З життя СУМ-у:

ОСЕРЕДОК СУМ АМЕРИКИ ІМ. ЛЕСІ УКРАЇНКИ (БОФФАЛО) — НАЙАКТИВНІШИЙ В СВІТІ

Від редакції: Багато є творчо-активних осередків СУМ-у як в Європі, так і за океаном, які своєю виховною працею заслуговують на найкращу оцінку. Але з усіх існуючих осередків осередок ім. Лесі Українки в Боффало на протязі останніх 3-х років своєю освітньо-виховною, громадсько-політичною, харитативно-допомоговою та мистецько-гуртковою працею виявив себе найпередовішим, найкращим в світі.

Осередок СУМ-у в Боффало як в минулому, так і в цьому році багато спричинився для відбуття літніх таборів юнацтва Німеччини й Австрії.

СУМІВЕЦЬ — СУМІВЦЕВІ

В грудні минулого року д. В. Шарван, власник української радіовисильні, в тісній співпраці з осередком СУМА ім. Лесі Українки в Боффало та в порозумінні з Крайовим Комітетом СУМ-у в Канаді перевели збірку на різдвяний дар юним сумівцям в Європі. Збірка тривала від 5 грудня 1955 року до 2 січня 1956 року та проходила під кличем «Сумівець — сумівцеві!» Збірку розпочав член боффальського осередку СУМА д. Василь Шарван закликом до сумівської молоді, батьків юних сумівців та до всього українського громадянства складати щирі пожертви на цю шляхетну справу.

Кожного дня дикторка радіопередачі п. Ірена Чмола закликала слухачів до жертвенности, кожного дня проголошували по радіо список жертводавців.

Члени осередку СУМА в Боффало щоденно чергували при телефонах, приймаючи зголошення поодиноких жертводавців. Десятки листів щоденно приходили на адресу радіовисильні, і боффальські сумівці не раз працювали цілими днями в студії, сортуючи листи й складаючи списки жертводавців. Крім того, в містах і містечках терену радіопередачі працювали десятки збирачів.

Осередок СУМ-у в Торонті зібрав 577,22 дол. До успіху збірки спричинилися також власники книгарні «Арка» в Торонті, які приймали зголошення жертводавців та їх пожертви.

Успіх збірки був надзвичайний: 2.400 долярів, на 1.100 дол. більше, як у попередньому році. Ці гроші переслано телеграфом на адресу ЦК СУМ-у в Німеччині.

Наслідки збірки та масова участь у ній українського громадянства так званого Ніягарського Прикордоння — це запорука доцільности того діла, яке провадить СУМ в усіх країнах українського поселення.

Управа та все членство осередку СУМА ім. Лесі Українки в Боффало висловлює щиру подяку керівникові В. Шарванові та співробітникам радіовисильні, всім добровільним зби-

рачам, всім жертводавцям та тим, що своєю працею спричинилися до успіху збірки.

Та найбільшою подякою для всіх буде щаслива усмішка української дитини на чужині.

Акт передачі чека на 2.400 дол. Стоять зліва направо: п. М. Мандзій — голова Батьківського комітету Юнацтва СУМА в Бсффало, п. А. Гайдар — голова осередку СУМА ім. Лесі Українки одержує чек від п. В. Шарвана, керівника української щоденної радіопередачі в Боффало.

ПОДЯКА

Цим подаємо до ласкавого відома всіх Шановних Жертводавців збірки «Сумівець — сумівцеві», яка проходила в грудні 1955 р. в США і Канаді, що зібрані в цій збірковій акції гроші в сумі 2 400 долярів були повністю переслані п. Анатолієм Гайдарем з Боффало до Центрального Комітету СУМ-у і є розподілені згідно з волею жертводавців.

Шануючи волю жертводавців, при розподілі грошей ЦК СУМ-у взяв, однак, до уваги нерівномірність у матеріяльному стані юних сумівців окремих країн Европи, через що вище наведена сума не була розподілена порівній частині для всіх відділів

ЮСУМ-у, але залежно від потреб і кількости дітей. В загальному припало для 32 відділів ЮСУМ-у від 50 до 100 долярів на кожний. При тому теж запевняємо Шановних Жертводавців, що ЦК СУМ-у подбає вповні, щоб переслані гроші були використані на місцях точно за їх призначенням.

Центральний Комітет СУМ-у, висловлюючи від себе особливе признання, складає в імени обдарованих юних сумівців найщирішу подяку всім жертводавцям за так щедру жертвенність, а також щиро дякує Управі Осередку СУМА ім. Лесі Українки в Боффало, зокрема голові Осередку п. А. Гайдареві, ВШП В. Шарванові — за допомогу в збірковій акції своми радіопередачами — Крайовому Комітетові СУМ-у в Канаді і всім сумівцям, що своєю працею причинились до успішного переведення збірки.

Ще раз усім Вам щире спасибіг!

Центральний Комітет
Спілки Української Молоді

Курси виховників Юнацтва Спілки Української Молоді Америки в Неварку (США), які відбулися 24, 25, 26 грудня 1955 р.

ЮНИЙ СУМ В НЕВАРКУ

Юний СУМ в Неварку з дня на день розбудовує свою виховну працю. На сьогодні є 91 членів Юного СУМ-у, які творять 9 ланок. Сходини відбуваються щосуботи. При Відділі ЮСУМ організовано 2 танцювальні групи, один хор і музичний гурток.

Кожного понеділка й вівторка відбуваються проби танців.

Відділ Юнацтва СУМ ходив з колядою і зібрав 172 доляри. З того переслали 25 долярів як подарунок Юному СУМ-ові в Амберзі (Німеччина). Юні сумівці Неварку 21-го січня ц. р. брали участь у зустрічі, яку організував разом ОЧСУ і СУМ. ЮСУМ дав концерт колядок та декілька деклямацій, а також брав участь в академії 22-го січня.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ОСЕРЕДКУ СУМА В ДЕТРОЙТІ

В січні ц. р. відбулися Загальні Збори членів осередку СУМ-у ім. П. Орлика в Детройті (США). Присутніх було 41 член та окремо гості. Збори заслухали письмові та усні привіти від організацій та окремих осіб, а відтак звіти керівників управи Осередку за 14 місяців діяльности. Зборами керував голова президії І. Халява.

Змістовий звіт подала подруга Ощудляк про працю жіночої ланки. Ланка має 9 подруг. Вказівок, інструкцій від Головної Управи СУМА не було ніяких, але подруга Ощудляк не опустила рук, і ланка в своїй роботі великою мірою користувалася журналом жіноцтва «Наше життя». Відбуто 9 сходин, на яких проведено розмови про Ольгу Басараб, творчість Лесі Українки, 70-ти роковини жіночого руху та про діячів цього руху О. Кісілевську, О. Лотоцьку. Також ознайомилися з життям і діяльністю патрона Осередку гетьмана Пилипа Орлика, із змістом і значенням українського герба, прапору і гимну.

Сумівки з жіночої ланки працюють у драмгуртку, обслуговують буфети на забавах. Крім того, подруги разом з юначками ЮСУМ-у влаштували два веселих вечори: «Вечір гарбуза і дині» та традиційний Андріївський вечір.

Активний діяч осередку СУМА друг Репета (керівник Юнацтва) у своєму дуже цікавому звіті висвітлив діяльність ланок юнацтва СУМА. У них було 15 юнаків і 29 юначок. На протязі року ланки «Одеса» і «Січ» зліквідовано. Залишились дві діяльні ланки «Верховина» (9 юнаків) і «Подолянка» (24 юначки). Отже хлопців було наполовину менше, ніж дівчат.

В цілому доріст збільшився припливом юначок, але стан не є задовільний. На думку д. Репети, на те склалися такі причини:

а) старші сумівці (самітники) не є зацікавлені роботою, мовляв, хай цікавляться ті, які мають дітей;

б) постійний брак виховників, хоч голова Виховної Ради проф. Дольницький два рази організував курси виховників, але в кінці курсів не було кому слухати;

в) брак власного приміщення;

г) недовір'я громадянства до праці ЮСУМА, яке і до сьогодні не вдалося зломати;

ґ) сам друг Репета, як заявив, не міг присвятити для праці відповідного часу, якого потребував цей відділ.

Юнаки брали активну участь у всіх імпрезах нашого осередку та ходили з колядою, брали участь в акції «діти-дітям». Силами юнацтва влаштували свято Т. Шевченка.

Разом з юнацтвом сусіднього осередку СУМА ім. «Київ» відбуто літні табори: перший — 35 юнаків, другий — 31 юначок. Вдалось організувати Батьківський Комітет, головою якого є пан Процик.

Культосвітній керівник друг Лехляк потішав збори тим, що в перших місяцях спромігся на три реферати, а опісля так продармував час, якби решту року не існувало.

Фінансовий керівник подав великі цифри: річний оборот каси осередку 15.432 доляри, а в касі лишилося лише 309 долярів.

Бібліотекар, друг Сірий, підкреслив, що звернено увагу на купівлю дитячої літератури. Книжок тепер є 464, але з по-

більшенням бібліотеки поменшалось число читачів. Лише хтось принагідно час-від-часу струсить порох із книжок, шукаючи за матеріялами для доповіді. «Бібліотека перетворюється в музейно-архівну шафу», — закінчив друг Сірий.

Найкоротшим звітом був звіт голови ревізійного Суду друга І. Халяви: «Скарг не було, розправ також».

Помимо недоліків в роботі осередку, треба ствердити, що сумівці переборюють перепони і працюють. Найголовнішим недомаганням є те, що ні Головна Управа СУМА, ні Управа Осередку не звертають уваги на українознавство та підготовку наших кадрів. Замість того, щоб сумівців спрямувати на вишкільно-освітню підготовку, все старше членство потопає в різного роду несумівські збірки та пожертви, забуваючи навіть про свою власну пресу.

Фактично на сходинах вирішувалось тільки про збірки, пожертви і більш нічого.

Після уділення абсолюторії та дискусії над звітами, вибрано нову Управу Осередку з нових свіжих сил. Головою осередку обрано друга Никончука.

Присутній

ЮНИЙ СУМ В ДЖЕРЗІ СИТІ

Багато старших сумівців були тої думки, що в Джерзі Сіті створити Відділ Юнацтва СУМ-у не можливо, але бувший голова Осередку, а тепер керівник Юнацтва СУМ-у в Джерзі Сіті друг О. Яцюсь скликав збори батьків і створив батьківський Комітет, до якого увійшли: М. Шеремета, П. Пришляк і Г. Буряк. Сумівець М. Лаврів з Ньюарку зобов'язався виконувати роботу виховника. Зразу записалось 15 дітей до ЮСУМА. На сьогодні Відділ Юнацтва в Джерзі Сіті нараховує 50 членів й є активний.

Виховання юнацтва відбувається в гуртках: декляматорському, танцювальному, драматичному та хоровому, крім того є гурток філателістів, яким керує О. Яцусь.

Відділ улаштував був свято Базару, Свят-Речір зі старшими сумівцями, академію в честь Тараса Шевченка, свято Чорного моря, свято Матері й інші.

Резом з Ньюарським Відділом ЮСУМА, Відділ з Джерзі Сіті брав участь у Четвертому Здвизі, а в мистецькій частині виступав з вільноручними вправами.

В час захворування однієї юначки, юні сумівки й сумівці відвідали її вдома, чим батьки хворої були дуже зворушені й ця дружба подобалась іншим батькам і вони записали до відділу шість дітей.

З нагоди 37-х роковин Листопадового Зриву, які відзначив Відділ УККА Джерзі Сіті, юні сумівці на вечорі виступили з груповою деклямацією «На чужині».

В розбудові відділу Юнацтва «Ужгород» Осередку в Джерзі Сіті вклали багато праці виховник М. Лаврів і керівник відділу О. Яцусь. Допомагали їм о. В. Бачинський — релігійне виховання, а Соня Яцусь підготовляла різні виступи, вчила співати, вільноручних вправ та ін.

Проф. Ясіновський та проф. Ващук провадили гутірки на виховні теми. Юний СУМ тісно співпрацює з «Рідною Школою».

Юрій Дон

ВЕЧІР ДРУЖБИ

Спільна Свят-Вечеря членів СВУ і СУМ-у в м. Зальцбурґу (Австрія)

Вже на протязі 5-ти років сумівці в Зальцбурзі (Австрія) дружньою сім'єю влаштовують і відзначають Свят-Вечерю. Впровадив цю традицію Іван Гулич.

Після масового виїзду за океан осередок СУМ-у в Зальцбурзі існував лише на папері. В 1950 році друг Іван Гулич, при допомозі Сергія Бовдія, розгорнув роботу серед української молоді. Організаційний Комітет (І. Гулич, Березовський, Семчишин і ін.) підготував вибори Комітету осередку СУМ-у. Праця СУМ-у пожвавішала. Якраз тоді Комітет осередку влаштував першу Свят-Вечерю для всіх членів осередку м. Зальцбурґ і околиць. 96 сумівців, а крім того хорвати, словаки австрійці були запрошені і взяли участь у Свят-Вечері.

Велике враження справила на українців ця Свят-Вечеря. Отець Зіновій Ковальчук, благословлячи, сказав: «Ви своїм вчинком нагадуєте мені славне військо запорізьке, бо серед Вас немає ані одної жінки».

З виїздом друга І. Гулича до США, зальцбурзький осередок СУМ-у продовжує влаштовувати таку спільну Свят-Вечерю. Правда, самим сумівцям робити це важко, бо багато здібних сумівців виїхали. Решта живе виключно на ласці австрійського уряду, а місячне утримання становить 270 шилінгів. Це не вистачає на щоденний хліб.

Але щоб сумівці не забували своїх традиційних свят, члени СВУ ішли їм на допомогу і протягом останніх років СВУ-СУМ роблять Свят-Вечерю спільно.

В останньому році справа погіршала. Відхід американців з Австрії спричинив до великого безробіття. Надходили цьогорічні Різдвяні Свята і вже на серці сумівців лягла туга, що не вдасться відзначити належно традиційне Свято, виглядаючи з холодних дерев'яних бараків через замерзлі шиби Різдвяну зірку.

Та знайшлися серед нас і оптимісти, вони не могли допустити думки, щоб їх колишній сумівський керівник, д. Іван Гулич, забув про них.

Сумівці із Норвік-Кону (США), з ініціятиви д. Гулича, вможли-

вили сумівцям відзначити Свято Різдва, прославши з заокеану 25 дол. на Святу Вечерю.

Коли вже зовсім смеркало, члени СВУ-СУМ сіли за Святу Вечерю. Найстарший між ними, полковник Іван Корж, звернувся до присутніх з щирим закликом, щоб вони зберігали надалі українські традиційні звичаї.

Вже цього року небагато було сумівців на Вечері, але своїм складом вони представляли майже всю Україну. Бо тут були: харків'яни, вінничани, донбасівці, кубанці, львов'яни, бережани, гуцули та навіть боснянці.

Гарний хор, організований другом Федором Скляром, досить добре співав колядки. Коли темніло, могутня мелодія провелич Новонародженого Спасителя перенесла українські серця з прогнилих дахів австрійських бараків на простори нашої Батьківщини.

Учасник

ЮСУМ В НІМЕЧЧИНІ

Члени Юнацтва СУМ-у в Новому Ульмі (Німеччина з Вертепом під час коляди

За ініціятивою М. Залізняка при осередку СУМ-у в Новому Ульмі зорганізовано два відділи ЮСУМ-у: один в Новому Ульмі — «Ужгород», а другий в Ульм-Езельсберзі — «Одеса». Два новоорганізовані Відділи ЮСУМ-у в Новому Ульмі приступили до активної праці; кожного тижня нормально відбуваються сходини. В програму сходин входять різні теми, як, напр., пояснювано юнакам різницю Герба України з Емблемою СУМ-у, про національний і сумівський прапори, а також,

як повинен заховуватись юний сумівець. Крім того на кожних сходинах перепроваджуються різні гри, забави, а навіть вивчаються народні танці.

*

Відділ ЮСУМ-у «Кременчук» в Гайденав нараховує сьогодні 30 юних сумівців і кожного року бере участь в юнацьких таборах. Всі юнаки мають однострої, прапор та багато юнаків здобули 1-ші і 2-гі юнацькі ступені. Останнім часом керівництво Відділу перебрала пані П. Семян і праця продовжується. Програму сходин робиться найбільш різноманітною, а саме: гутірки про УПА, Листопадовий зрив, читання казочок з журналу «Веселка» та інших дитячих книжок. Крім цього кожного разу на сходинах переводяться різні гри, забави та спів.

*

Відділ ЮСУМ-у «Канів», Мюнхен-місто, начисляє сьогодні 16 членів. Всі юнаки відвідують суботню школу, а опісля залишаються ще на одну годину на сходинах ЮСУМ-у. Через брак на терені Мюнхену відповідного керівника, Відділ мусів перебрати на себе керівник ЮСУМ-у при Крайовому Комітеті І. Щур. Для улегшення праці створено 2 ланки. Ланковими є Пис Тереня і Сенчишин Роман. Ланкові мають до помочі ще писарів, що ведуть хроніку Відділу і скарбників, які збирають місячні вкладки. На сходинах ланкові роблять збірку і звітують. Через брак відповідного приміщення гри і забави не переводимо, зате багато співаємо.

*

Не меншими успіхами в праці може похвалитись також Відділ ЮСУМ-у «Чернівці» в Авґустдорфі, керівником якого є панна А. Кикіш. Вона свій вільний час від праці присвячує юнацтву. Юний СУМ завжди бере активну участь у різних святах і своїми деклямаціями та співами збагачує програми свят. На останній академії 1-го Листопада, крім деклямацій, юні сумівці співали також в дитячому хорі під керівництвом п. Дуди. На академії, крім громадян табору, присутніми були й чужинці, які щедро оплескували виступи хористів. В осінній погідний день відбуто прогулянку до лісу з гутіркою про осінню природу.

*

Після двомісячної перерви Відділ ЮСУМ-у «Київ» в Нюрнберзі 1 жовтня 1955 р. почав дальшу працю. Сходини відбуваються кожної суботи в приватному приміщенні, тому що осередок СУМ-у не має власної домівки. В програму сходин входять гутірки про Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українку, байкаря Л. Глібова та про свято Покрови. Юні сумівці брали активну участь у святкуванні 1-го Листопада. Керівником Відділу є М. Панчук.

*

Відділ ЮСУМ-у «Львів» в Амберзі — це один з найбільш відомих та чисельних. Його можна було відрізнити і в юнацькому таборі, на прощах в Амберзі і в Альтетінґу. Всюди вони виступають в юнацьких одностроях та з прапорами. Відділ має вже вироблену свою програму занять та бере активну участь в організуванні всіх національних свят. За жовтень-листопад відбуто 26 сходин. Порядок сходин: збірка, сумівський привіт, молитва, читання казочок з журналу «Веселка», вивчення деклямацій і пісень на свято Покрови та академію 1-го Листопада. Останнім часом приступлено до вивчення сцен-

ки на св. Миколая. Керівником Відділу є Дмитро Гіча.

*

Відділ ЮСУМ-у «Січ» в Інгольштадті має тепер 21 член. В листопаді сходини відбувались за таким порядком: збірка, привіт, молитва, спів, гутірка. На сходинах розказувано про Івана Богуна, як про борця за волю України, та про УПА. Крім того, відсвятковано разом із старшими сумівцями свято Базару, а тепер готують п'єсу «Бабусин кожушок» на св. Миколая. Юні сумівці мають однострої. Вони брали участь у прощі до Альтетінґу. Керівником Відділу є пані М. Романець.

КУРС ВИХОВНИКІВ ЮНОГО СУМ-у В АНГЛІЇ

Вважаючи поповнення рядів Спілки Української Молоді справою першорядної ваги в цьому часі, Крайовий Комітет СУМ-у у В. Британії зорганізував у днях 4-го і 5-го лютого ц. р. І-шу інструктивну конференцію-курс виховників Юного СУМ-у.

Курс відбувся в м. Манчестер з участю 25 виховників і доповідачів. Відкрив курс і ним керував голова Крайового Комітету СУМ-у І. Крушельницький. Він звернув увагу учасників курсу на умови в яких нам доводиться жити і працювати і на завдання, що стоять перед нами, як частиною великого українського народу.

З черги було прочитано виклад-доповідь всеч. о. д-ра **А. Михальського** (автор викладу не мав можливости прибути на курс особисто) п. н. «Бог і релігія в житті людини». В своїй доповіді о. д-р Михальський в доступній формі вказав на основи, на яких муситься будувати і опирати виховну працю, якщо бажається, щоб така праця мала успіх, а сама будова була тривала і незнищима.

В своєму викладі о. д-р Михальський обговорив проблеми: «Чи є Бог?», «Вартість релігії в житті людини», «Релігія і родина», «Релігія і нарід» і зробив з них певні заключення.

«Загально про наші виховні справи на чужині» доповідав п. проф. **М. Ломацький** з Німеччини. Доповідач старався в яснім і зрозумілім викладі вказати учасникам курсу на основі завдання виховників української молоді на чужині. Свій виклад проф. Ломацький закінчив ствердженням, «що проблема національного виховання українських дітей і молоді на чужині незвичайно важлива й не легка до розв'язання. Та все ж таки вона мусить бути позитивно розв'язана з тим, що ніде й ніколи так, як при розв'язуванні і вирішуванні виховних справ, можуть бути застосовані слова І. Франка: «Кожний думай, що на тобі мільйонів стан стоїть, що за долю мільйонів мусиш дати ти одвіт!»

П. **І. Федчиняк** зробив виклад про психіку молоді, як один із найважливіших моментів у практичному підході до виховання змалював образ людини-християнина як ідеал, що має присвічувати в першу чергу кожному виховникові особисто і як мету, до якої має бути спрямована виховна праця над молоддю, як також накреслив основні риси українського виховного ідеалу.

Про практичні методи праці в гуртках Юного СУМ-у і в літніх відпочинково-виховних та-

борах говорив п. мгр. **В. Микула.** В своїй доповіді він дав практичні вказівки і поради виховникам, як створити перші «гуртки Ю. СУМ-у, як починати працю в тих гуртках, яка різниця існує між працею в гуртках в місцях замешкання дітей і працею і завданнями в виховних таборах, як здобувати і як користуватися виховними матеріялами.

Ціла програма курсу була побудована так, щоб в досить короткому часі, який можна було використати, представити учасникам завершений образ проблем, які стоять перед кожним виховником та на які він завжди мусить звертати увагу у своїй праці.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ЧЛЕНІВ СУМ-у В БОЛТОНІ

В неділю, 5-го лютого ц. р., в одній із кімнат в українському будинку в Болтоні відбулися річні Загальні Збори членів місцевого Осередку СУМ-у в присутності голови Крайового Комітету СУМ-у і 32 членів Осередку.

Збори відкрив голова уступаючого Комітету Осередку др. В. Личко, а в дальшому їх провадив голова президії др. Боднарчик. Секретарював др. Гладчук.

Після привітального слова і пригадки наших завдань головою КК СУМ-у, присутні заслухали протокол з попередніх загальних зборів, звіт голови КО, звіт скарбника КО др. Босака, звіт голови Товариського суду др. А. Тріски і звіт Контрольної Комісії др. Болюбаша.

При відсутності дискусії, приступлено до вибору нових керівних органів Осередку. Головою КО вибрано др. Дедіва, членами КО друзів Карпінського, Шарка, Курпіту, Босака, Лохмана, Борецького і Павкнера. Заступниками дд. Бурого і Рудейчука.

До Контрольної Комісії вибрано дд. Гладчука (голова), Личко і Гниду. До Товариського суду — дд. А. Тріску (голова), Канятин і Гавриліва.

Делеґатами на Крайовий З'їзд СУМ-у обрано дд. Дедіва і Борецького.

ПІДГОТОВКА В АВСТРАЛІЇ ДО ОЛІМПІЯДИ В 1956 Р.

Як уже відомо, українська організована молодь Австралії в минулому році найшла спільну мову між собою і вже є створений Центральний Діловий Комітет для відбуття Здвигу Української Молоді в Мельборні під час Олімпіяди в 1956 році.

Крайовий Комітет СУМ-у бере активну участь в підготовці. Виховна Рада при КК СУМ-у в Австралії опрацювала впоряд та видрукувала поради для учасників Здвигу. Проект впоряду, уложеного на підставі впорядів «Сокола Батька» УСС і УГА, що належало б включити в програму Здвигу української молоді під час Олімпіяди 1956 р., заплянованого керманичем відділу молоді СУА інж. Ст. Міськом.

Передискутовано й одобрено на засіданні 10. 12. 1955 р. за пляном інж. Я. Булки.

До виконання, як підручний матеріял та доповнення програми, доручає Здвиговому Комітетові проф. В. Олійник, голова Виховної Ради.

ДАТКИ НА ПРЕСФОНД «АВАНҐАРДУ»

НІМЕЧЧИНА

Осередок СУМ в Малґгайм — Німеччина: Збірщик — Андрій Краснобрижий. А. Краснобрижий, І. Походай, Д. Терлецкий, Ст. Марців, І. Куц по 1.-- НМ.

Осередок СУМ-у в Дюзельдорфі — Збірщик: В. Ганкевич; по 5 НМ: Василь Ганкевич, Іван Міхович; по 2 НМ: Григорій Коваль, Михайло Майба; 1 НМ — Іван Качор.

Збіркова листа ч. 39. Осер. СУМ-у в Брухмюльбаху — збірщик: М. Мацяк. Мечислав Мацяк 10 НМ; по 5 НМ: Б. С., Степан Якимів; 3 НМ — Йосиф Пиптик; по 2 НМ: Теодор Семенюк, Іван Ціх, М. Сніжинський, Ст. Гарпуль, П. Мазурок, Олекса Гук; по 1 НМ: Я. Гура, М. Ш., Л. Роровець, Д. Ґайда, Б. Т. Т., М. Мороз, С. Павиченко, І. Рева, К. Гарасимів: 0,50 НМ — А. Стратевський.

Осер. СУМ-у в Пірмазенс, збірщик Іван Гаврило: по 2 НМ: І. Гаврило, Ст. Квасньовський, Гр. Ґада, І. Гомонко; по 1,50 НМ: В. Максимюк, С. Лящук; по 1 НМ: Ігнат Василь, М. Стиранівський; по 0,50 НМ: А. Левчук, Ю. Оліяр.

Осер. СУМ-у в Брауншвайґ, збірщик; Шимонович; по 1 НМ: В. Шимонович, В. Настюк. Осередок — 10 НМ.

Осередок СУМ-у в Авґустдорфі — 16 НМ.

АВСТРАЛІЯ

Осер. СУМ-у в Мельборні — по 1 ф.: І. Дороцький, І. Кривинь, Д. Бурмич, П. Дідик, В. Пуньдяк, О. Нагірний, О. М; по 10 шил.: Ю. Оріньчак, Ю. Кориняк, П. Дмитрів, І. Чочман, П. Кришка, В. Лисенко;

К. О. СУМ-у в Перті: по 5 шил.: Багрій, Ґутей: по 4 шил.: Валинський, Шульба; по 2 шил.: Кушкль, Томюк, М. Маленький, І. Деміцький, І. Рибак, Біян, Людера, Яценко, Свободян; по 3 шил.: Кучма, Поповський; 1 шил. — Гамівка; 2,9 шил. — Дашкевич.

Крайовий Комітет СУМ-у в Австралії — 13 австр. фунтів.

США

Редакція журналу «Сумівець» при Осер. СУМА в Нью-Йорку — 10 дол.; М. Білейчук — 5 дол.

Осер. СУМА в Рочестері на христинах зібрано — 23,50 дол.

Осер. СУМА ім. П. Орлика — збірка в 1955 р. — 90 дол.

Осер. СУМА в Ню-Йорку, збірщик Д. Мотрук; по 2 дол.: Д. Мотрук, Д. Залізняк; по 1 дол.: М. Яблонський, Б. Лисенко, Т. Боднар, О. Погорецький, О. Проць, Т. Гошко, Оо Ґенза, М. Корнага, М. Маґаль, С. Курнявка, Т. Шкафаровський, В. Середа, Г. Сенів, П. Данилів, Д. Сешок, І. Юшкевич, Р. Кіфяк, Т. Моравський.

Осередок СУМА в Мільвокі. Збірщик **Микола Бурда.** Жертвували: по 0.50 дол.: Л. Петренко, М. Бурда, К. Мандзенко, Й. Баглей. 4 дол. — В. Гончарів.

Осер. СУМА в Бостоні, США, збірщик п. В. Федорів; по 1 дол.: В. Федорів, В. Ганчар; по 0,50 дол.: В. Ворона, М. Ґембарський, М. Волощук, Г. Гриценко, В. Бачинський, І. Заяць; по 0,25 дол.: С. Сологуб, П. Борисюк, І. Кецмур, М. Зінків, В. Паленгирик.

КАНАДА

Осередок СУМ-у в Калґари. Збірщик **Євген Козак.** Жертвува-

ли: 3 дол.: Є. Козак; по 2 дол.: Ю. Дзадик, В. Деменюк, І. Пудляк, П. Ониськів; по 1 дол.: Д. Коваль, Д. Тисячний, І. Голубовський, О. Гриневич, М. Садівник, І. Горудко, В. Фідик, М. Фаріон, М. Рак, В. Варворович, О. Савка, А. Коломийчук, С. Бабак, І. Кріль, І. Маївка, І. Греневецький, П. Лаба, К. Прокопів; по 0.50 дол.: В. Костюк, В. Куропась.

В. Урбанович — 2 дол.

АНГЛІЯ

Осер. СУМ-у в Бері, збірщик П. Ленківський; 0:10:0 ф. — П. Ленківський; по 0:5:0 ф.: Ю. Кисілевський, М. Войцеховський, М. Пристач, П. Гусак, Т. Панасюк, І. Дутка; по 0:3:0 ф.: І. Даниляк, Д. Дюдюк, Г. Тобочар; по 0:2:6 ф.: Г. Курилас, І. Керницький. М. Тужиляк, І. Притуск, Г. Ярош, С. Фартушок, Ф. Левицький, Т. Бовщ; по 0:2:0 ф.: Я. Демянчук, Ю. Зінь, М. Скасків, В. Кужіль, Т. Скасків, І. Протиняк, М. Лисейко, В. Микитин, Д. Іванчишин, Й. Квоский, П. Остапюк, В. Остапюк; 0:4:0 — І. Черевко; 0:4:6 — О. Витвицький.

З нагоди вінчання п-ва Михайла і Маргарети Синюти в Брадфорді, 4 лютого 1956 р., за ініціятивою п. В. Петришина, присутні гості зложили на пресфонд «Авангарду»: по 10 ш.: М. Синта, В. Петришин, П. Вовк; по 5 ш.: І. Яворський, С. Петрів, Д. Павлишин, А. Плювак; по 3 ш.: І. Павлик, Д. Бооднарук, М. Боран, Р. Стрілчик; 3/6 ш.: Г. Підлиський; 4/6 ш.: М. Колим; по 2/6 ш.: С. Махник, Жулинський, І. Марієвич, А. Михайлів, І. Починайко; по 2 ш.: А. Бомбик, П. Комарницький.

Всім жертводавцям виносимо подяку, а молодій парі щасливого життя!

В-во «Авангард»

ПОЖЕРТВИ

на сумівський юнацький табір в Німеччині 1955 р.

(Закінчення з попереднього числа)

США

Збірщик: В. Максим, Чікаго. 5 дол.: В. Максим; 3 д.: С. Заброцький; по 2 д.: О. Зрада, А. Гайдук, В. Гнатишин, В. Карпин; по 1 д.: Г. Порохонько, Т. Гринчак, В. Левицький, М. Гнитка, Т. Чурма, І. Кравчишин, С. Проскимляк, Г. Коник, М. Вишневський, Комаринський, Михальцевич, Фединська, прізв. невир., Ф. Колодчин, С. Конюх, В. Мацків, І. Пірко, І. Пірко, С. Пірко, М. Яцишин, А. Козій.

Збірщики: П. Венґрин і В. Мудрак, Клівленд. 7 дол.: М. Рибій; по 6 д.: В. Мудрак, П. Венґрин; по 5 д.: А. Костів, Д. Палайда, П. Ругальський, Р. Почтар, В. Кметь; по 2.50 д.: І. Марич, Й. Бартиш; по 2 д.: М. Попадюк, П. Райца, С. Попельницький; по 1 д.: П. Гупаловський, Т. Цішкевич, М. Жовнір, П. Незнаний, О. Дубчак, М. Міськевич, І. Козер, Д. Мігелич, І. Піґан, С. Кухта, Т. Колосівський, А. Хомик; 0.50 д.: С. Заґуляк.

Осередок СУМА в Міннеаполіс. По 3 дол.: В. Семенець, П. Бреславець, П. Кміт; по 2 д.: Ю. Никифорук, Г. Литвинчук, М. Муха; по 1 д.: М. Амброзяк, Д. Кміт, Д. Хабін, В. Микуляк, М. Скуратко.

Збірщик: М. Демків, Ню-Йорк. 2 дол.: М. Демків; по 1 д.: Та-

рахівський, В. Новак, О. Коваль, М. Гаврилюк, Василькевич, Г. Данилишин, Мо...

Марія Гузар, Сиракоз — 5 дол.; П. Юнак, Чікаґо — 5 дол.; Василь Калинович — 5 дол.; Осередок СУМА, в Чікаґо (збірка серед сумівців на доручення ГУ) — 50 дол.; Бойко, Бруклін (збірка) — 48 дол.; Осередок СУМА, Клівленд — 20 дол.; Осередок СУМА, Гортфорд — 62 дол.

Збірщик І. Фіта. Жертвували: по 10 дол.: І. Фіта, Т. Яцків; по 5 дол.: М. Про..., С. Новошицький, Е. Фіта.

Збірщик М. Майчук, Філядельфія. Жертвували: по 1 дол.: М. Бесала, І. Майчук, Л. Заставний, П. Кобрин, М. Пилипюк, О. Стачило, М. Майчук.

Збірщик М. Осташ, Філядельфія. Жертвували: 2 дол.: М. Осташ; по 1 дол.: О. Бабій, С. Чабан, С. Труш, В. Завадович, Н. Карос, Р. Шаран.

Осер. СУМА ім. Крут в Чікаґо — 32 дол.

КАНАДА

Збірщик В. Мельниченко, Ст. Кетеринс. Жертвували: по 2 дол.: П. Грицишин, В. Мельниченко, Я. Чучман, П. Чорнописький, М. Берекета, М. Бубна, В. Процик; по 1 дол.: М. Корда, С. Кислюк, Н. Лужба, Л. Салковський, Б. Роздольський, С. Тиховецький, І. Ткачук, О. Самро, П. Піжицький, Р. Балабан, Д. Павлюк.

АВСТРАЛІЯ

Збірщик П. Чудакевич, Сідней. Жертвували: 1:1:0 ф.: П. Чудакевич; по 10 ш.: підпис неч., М. Чопак, Склепкович, В. Чор, Фіялка, С. Плескун, С. Демчина; 6 ш.: Г. Панасюк; по 5 ш.: Піхурка, Є. Романюк.

Збірщик А. Гаженко, Канбера. Жертвували: по 10 ш.: А. Гаженко, Г. Прик, В. Жарський, М. Темнюк; 6 ш.: А. Вовк; по 5 ш.: М. Кучерка, Я. Петрикович, Ф. Залуцький; 4 ш.: П. Петрикович.

Збірщик П. Дідик, Мелборн. Жертвували: 2 ф.: П. Дідик; по 1 ф.: І. Дороцький, М. Сендецький, М. Дубовець; по 10 ш.: І. Кривень, П. Лапан, І. Юрищук, Ю. Шкудар, М. Гуцул; 5 ш.: С. Муха; 2 ш.: М. Іванець.

Збірщик І. Чучман, Мелборн. Жертвували: 1 ф.: Л. Обезук; по 10 ш.: Г. Стасюк, П. Кришка, В. Черкас; по 5 ш.: В. Михайлів, О. Зварич.

Збірщик В. Гаврилюк, Сідней. Жертвували: 10 ш.: В. Гаврилюк; по 5 ш.: П. Чопак, М. Гривняк, І. Рибак, І. Голуб, І. Барбера, В. Мельничук; по 4 ш.: І. Шимилевський, П. Прикоза; по 2 ш.: М. Гач..., С. Медвідь.

Всім збірщикам і жертводавцям, що дали змогу нашим найменшим друзям побувати в таборі «Хрещатик» і виховуватись в християнському та патріотично-національному дусі — широ дякуємо. Віримо, що і в майбутньому не пожалієте своїх трудів та пожертв, а тим самим допоможете у вихуванні юнацтва, яке в скорому майбутньому прийде на зміну.

Крайовий Комітет СУМ-у в Німеччі

ВІДОЗВА

Дорогі Друзі — сумівці, кольпортери й читачі журналу «Авангард»-у!

В попередньому числі нашого журналу ми закликали Вас включитися в акцію за приєднання нових передплатників, за збільшення кола читачів, за розбудову фінансової бази нашого сумівського Видавництва.

Цей заклик диктувала нам конечність, спричинена важким матеріяльним станом, в якому є тепер наш журнал, і віра у Ваше повне зрозуміння щодо потреби безперебійного видання такого молодечого журналу , яким є «Авангард».

Та, на жаль, на підставі одержаних дотепер матеріялів, нам довелось ствердити, що лише декілька осередків в Німеччині, Англії, США й Канаді відгукнулися Чна наш заклик річною передплатою та кілька сумівців прислали невеличкі суми, зібрані між сумівцями на прес-фонд «Авангарду».

Де ж є решта? Де ж Ви є, ті кілька тисяч читачів «Авангарду», яким ми дотепер постійно висилаємо наш журнал? Чи ж Вас дійсно не цікавить доля єдиного сумівського журналу, Вашого журналу, який виходить вже десятий рік і приніс стільки користи для національного виховання української молоді на еміграції?

Журнал «Авангард» містить на своїх сторінках цінний матеріял з різних ділянок суспільного, культурного й політичного життя українського народу; в ньому Ви завжди найдете цікаві відомості з історії, літератури, педагогіки, географії, мистецтва, техніки, а зокрема дізнаєтеся багато про життя української молоді тут, на еміграції, і там, в Краю. Чи не цікавить Вас це все?

Наша сумівська родина начисляє десять тисяч членів, вона є одною з найсильніших організацій на еміграції, що своєю активністю й працею далеко випередила інші українські молодечі, суспільно-громадські чи навіть політичні організації. СУМ сьогодні — це реальна сила. СУМ здобув повне признання найактивнішої організації серед української еміграційної спільноти. Чи не горшитесь тим? А як стояла б справа з фінансовою базою В-ва «Авангард», коли б хоч половина сумівців стали дійсними передплатниками нашого журналу? Наш журнал був би тоді ще кращим, ще багатшим на матеріял, він приніс би ще більше користи у праці над піднесенням національної свідомости серед української молоді, у вихованні її на добрих патріотів, вірних синів України.

Дорогі Друзі! Центральний Комітет СУМ-у, бажаючи скріпити фінансову базу сумівської видавничої діяльности, проголошує місяць березень місяцем кампанії за передплату «Авангарду» в країнах Европи, місяць квітень — для всіх заокеанських країн!

Хай не буде ні одного осередку СУМ-у, де б ця акція не пройшла з успіхом! Кожному сумівцеві — його журнал «Авангард»!

Докажім, що вміємо не тільки вдержати наше Видавництво «Авангард», але його теж належно розбудувати.

Центральний Комітет
Спілки Української Молоді

КНИЖКИ ДО НАБУТТЯ В СУМ-і:

«СУМ НА ЧУЖИНІ» — Альбом в твердій оправі	£2:5:0
«ЗАПОВІТ ШЕВЧЕНКА» — Д. Донцов	-/6
«АВАНҐАРД» — видання минулих років (книжковий формат) за 1 примірник	1/6
«В ДЕВ'ЯТІМ КРУЗІ» — О. Воропай	1/6
«ВИХОВАННЯ ЛЮБОВИ ДО БАТЬКІВЩИНИ» — Г. Ващенко	1/6
«НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ» — М. Ломацький	1/6
«THE НАІНТ ЦІРКЛЕ» — О. Воропай	2/-
«ЛІТЕРАТУРНЕ ЖИТТЯ НА ПІДСОВЄТСЬКІЙ УКРАЇНІ»	2/-
«ТУГА ЗА ГЕРОЇЧНИМ» — Д. Донцов	3/-
«УКРАЇНСЬКИЙ РЕНЕСАНС...» — Г. Ващенко	3/-
«ТГЕ СТАЛІН ФАМІНЕ» — Піґідо-Превобережний	3/-
«КОМУНІЗМ — ЕНЕМІ ОФ МАНКІНД» — О. Калиник	5/-
«ВИХОВАННЯ ВОЛІ І ХАРАКТЕРУ» — Г. Ващенко	6/-
ВЕЛИКИЙ ГЕРБ УКРАЇНИ — в кольорах	1/-
ПОШТІВКИ — серія І — гетьмани	-/3
ПОШТІВКИ — визначні постаті 300 літ. боротьби України проти Москви	-/3

Замовлення надсилати до КК. На всі видання при замовленні більшої кількости, даємо опусту 15%. На альбом — «СУМ на Чужині» — опусту не даємо, евентуально оплата поштових витрат при більшій кількості замовлень.

SUM, 49 Linden Gardens, London, W. 2., England

ЗАКЛИК

Спілка Української Молоді за всі роки своєї діяльности видала багато друкованих книжок, брошур, рефератів, обіжників, карток, календарців, відозв у чужих мовах як друком, так і цикльостилем. Але, як нас інформують, ніхто не висилає їх до українських музеїв.

Цим шляхом нагадуємо всім Крайовим Комітетам, Осередкам, провідному активу СУМ-у в Европі і за океаном: переслати по два примірники всіх видань від початку діяльности СУМ-у на адреси таких музеїв: Museum UWAN, 11½ W. 26 Street, New York, N. Y., USA; Ukrainian National Museum and Library, 312 E. H. Street, Ontario, California, USA; Музей НТШ: V. Doroshenko, 5821 N. 12th St., Philadelphia 41, Pa., USA.

Передплачуйте «Бюлетень СВУ»

ОРГАН ГОЛОВНОЇ УПРАВИ СПІЛКИ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ

Передплата на рік складає 2 дол.

Замовлення висилайте на адресу:

S.W.U. (I. Haluska)
München 2, Lazarettstr. 11a, Germany

Гроші скеровуйте до:

Süddeutsche Bank Kto 17 530, S.W.U.
München, Lenbachplatz, Germany

ПРОЙДУТЬ ЛІТА... СУЧАСНЕ НАМ ПЕРЕТВОРИТЬСЯ В ІСТОРІЮ... ЗБУДЕТЬСЯ СКИТАЛЬЩИНА І ДЛЯ КОЖНОГО З НАС НАСТАНУТЬ КРАЩІ ЧАСИ...

І ТОДІ ПРИЄМНО БУДЕ ВЗЯТИ В РУКИ ФОТО-АЛЬБОМ

«СУМ НА ЧУЖИНІ»

І ЛИСТОК ЗА ЛИСТКОМ ЙТИ В МИНУЛЕ, В ДНІ ЮНОСТИ, ДНІ МОЛОДЕЧИХ ПОРИВІВ І ПРИГАДУВАТИ ПОДІЇ З ЖИТТЯ, МІСЦЕВОСТИ І ЛЮДЕЙ, З ЯКИМИ ВАМ ДОВОДИЛОСЬ ЗУСТРІЧАТИСЯ. Ось це було там... Ось тут я... А тут мій знайомий...

Коротка історія СУМ-у, картини з поневоленої Батьківщини, з США, дивізії «Галичина», картини з життя і діяльности всіх організованих клітин СУМ-у на чужині — все це представлено в альбомі понад 800 картин на 256 сторінках гарного крейдового паперу формату 11½ × 9½ цалів, в твердій картоновій оправі, на якій золотом витиснено «СУМ на чужині».

Ціна одного числа Альбому — £ 2:5:0

ЩЕ СЬОГОДНІ ЗАМОВТЕ СОБІ ЦЕЙ АЛЬБОМ, НА ДОГІДНИХ УМОВАХ ОДНОРАЗОВОЇ СПЛАТИ В:

Ukrainian Youth Association,
49, Linden Gardens, Notting Hill Gate,
London, W. 2.

ЦІНА 0.25 ДОЛЯРА